

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti
Evropský sociální fond

Přehled dějin českého umění
Desková a nástěnná malba v Čechách v letech
1310 – 1550
(text a první díl fotogalerie)

přednášející: Prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D.

Desková a nástěnná malba v Čechách v letech 1310-1420

- 1. Linearizující styl (1310-1360)** – syntéza francouzských a italských komponent, vliv Avignonské školy, nástěnné malby Mattea Giovannettiho (1340-1343). Vliv kompozic Giottových. Prostřednickou roli francouzských vlivů – Kolín nad Rýnem
Nejstarší obraz- Fragment roudnického polyptychu – polopostavy apoštolů- Itálie
Vliv kompozičních řešení Giottových a Sienské školy (Simone Martini, Pietro a Ambrogio Lorenzetti) - Kaufmannovo Ukřižování, Smrt Panny Marie z Košátek.
Mistr Vyšebrodského oltáře: Vyšebrodský oltář, Madona z Veveří, Madona Zbraslavská, Diptych z Karlsruhe, Madona Římská
Obrazy Madony – proměna byzantských typů (Itálie) – Madona Mostecká
Madona mezi sv. Kateřinou a sv. Markétou (z kláštera ve Zlaté Koruně)
Nástěnné malby: Strakonická komenda (kol. 1340), nástěnné malby v domě U kamenného zvonu (po 1310), nástěnná malba v ambitu kláštera v Roudnici nad Labem (po 1345).
- 2. Plastický (Měkký styl, Císařský styl, 1360-1380)**-malířské bratrstvo sv. Lukáše v Praze – Mikuláš Wurmser ze Štrasburku (Mistr Lucemburského rodokmene ?) – nedochovaný Lucemburský rodokmen v Císařském paláci na Karlštejně, Ostatkové scény v kapli Panny Marie na Karlštejně, Klanění apokalyptickému beránku v kapli sv. kříže na Karlštejně; Mistr Karlštejnské Apokalypsy – Apokalyptický cyklus v kapli Panny Marie na Karlštejně.
Mistr Theodorik – první malíř doložený v pramenech (Kniha malířského bratrstva sv. Lukáše v Praze. Plastický styl, monumentalizace tvaru, naturalismus, iluze – postavy světců přesahující plochu obrazu na rámy. Technologie malby: střídání vrstviček tempéry a oleje. Dílem Mistra Theodorika a jeho dílny – 129 obrazů světců v kapli sv. Kříže na Karlštejně. Hypoteticky lze s Theodorikem spojit Ukřižování na oltářní stěně v kapli sv. Kříže, obrazy apoštolů a evangelistů (např. sv. Lukáš), ideově důležitých světců pro císaře Karla IV.: (např. sv. Kateřina, sv. Karel Veliký). Nástěnné malby v okenních výklencích v kapli sv. Kříže na Karlštejně
Nástěnné malby v Emauzském klášteře v Praze (60. léta 14. stol.) – typologický cyklus – malíři pracují na Karlštejně

Nástěnné malby ve Svatovítské katedrále: Svatováclavská kaple (pašijový cyklus a oslavení Krista, Vlašimská kaple (Křest sv. Otýlie, kol. 1367), Saská kaple (Klanění tří králů, kol. 1370). Nástěnné malby v kapitulní síni sázavského kláštera (1370-1380). Umělecká tvorba v Čechách svoji výtvarnou kvalitou a tvůrčí potencí se dostává na zenit vývoje umění v celé Evropě. Například pro tvorbu Mistra Theodorika nemáme v zahraničí žádné dobové paralely. Spíše než v Porýní (Mistr Wilhelm?) musíme zdroje Theodorikovy tvorby hledat spíše v Itálii (Simone Martini)

3. Krásný (internacionální, modifikovaný císařský, 1380-1420) styl

Akcent na formální krásu a estetické hodnoty uměleckého díla (později kritizováno reformátory – např. Matěj z Janova). „Dematerializace a produchovnění tvaru“, odklon od reprezentativní úlohy umění. Příklad k naturalističtějšímu pojetí krajiny, objev vrženého stínu. Symbolický vztah krajinné a figurální komponenty (Mistr Třeboňského oltáře). K příklon k individuálnímu prožívání hlavních událostí Kristova života (Devotio moderna, Jan z Jenštejna) Nové devoční náměty (např. Hora olivetská, Oplakávání Krista, Adorace Krista, Andělská Pieta). Rodí se určité formy zátiší (např. police s knihami, baňkou a myší pijící mléko na nástěnné malbě v knihovně kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem. Ikunabulí, a to i v evropském kontext, krásného stylu v malířství je bezpochyby tvorba Mistra Třeboňského oltáře. Nepochybně existuje úzká vazba dobového sochařství (Mistr Krumlovské Madony) a malby (Mistr Třeboňského oltáře). Nejbližší analogie nacházíme v prostředí franko-vlámském, avšak zde je oproti Čechám kladem velký důraz na detailní podkresbu (viz např. Melchior Broederlam. Krásný styl pak zejména v Jižních Čechách na panství Rožmberků ještě ve 40. letech 15. století.

Deskové a nástěnné malířství 1310-1420

- Literatura:
- **Dějiny českého výtvarného umění, I/1-2. Praha 1984**
- Kropáček P., Malířství doby husitské. Praha 1946.
- **Matějček A. Česká malba gotická. Deskové malířství 1350-1450. Praha 1950**
- Gotická nástěnná malba v zemích českých I. 1300-1350. Praha 1958
- Stange A., Deutsche Malerei der Gotik, 10 svazků. München - Berlin 1934-1960
- **České umění gotické 1350-1420 (ed. J. Pešina). Praha 1970**
- Kutal A., České gotické umění. Praha 1972.
- Petr Parler und die Skulptur des Schöne Stil 1350-1400, Europäische Kunst unter den Luxemburgern. Ein Handbuch zur Ausstellung der Schnütgen Museums in der Kunsthalle Köln, t. I-III 1978, IV-V 1980.
- Pešina J., Mistr Vyšebrodského oltáře. Praha 1982
- Gotické umění v západních Čechách, díl I-III. Katalog výstavy v západočeské galerii v Plzni a v Národní galerii v Praze (editor J. Fajt). Praha 1996.
- Magister Theodoricus. Dvorní malíř císaře Karle IV. (ed. J. Fajt). Praha 1997
- Od gotiky k renesanci. 1400 - 1550. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, díl I. (historické a syntetické pasáže), díl II. (Brno, ed. K. Chamonikola), díl III. (Olomouc, I. Hlobil), díl IV. (Opava, ed. K. Chamonikola). Moravská galerie v Brně, Muzeum umění v Olomouci 1999
- Gotik. Geschichte der bildenden Kunst in Österreich I, II (hrsg. Günter Brucher). München – London – New York 2000
- **Bártlová, M.: Poctivé obrazy. České deskové malířství 1400-1460. Praha 2001**
- **Royt, J., Středověké malířství v Čechách. Praha 2002**
- **Karel IV. císař z Boží milosti. Kultura a umění za vlády Lucemburků 1310-1437, (ed. J. Fajt) Praha 2006**

Fragment roudnického polyptychu, 1343

Relikviářová skříňka, Itálie, poč.13. stol.

Fragment roudnického polyptychu, kol. 1340

Duccio, Maesta, kol. 1311

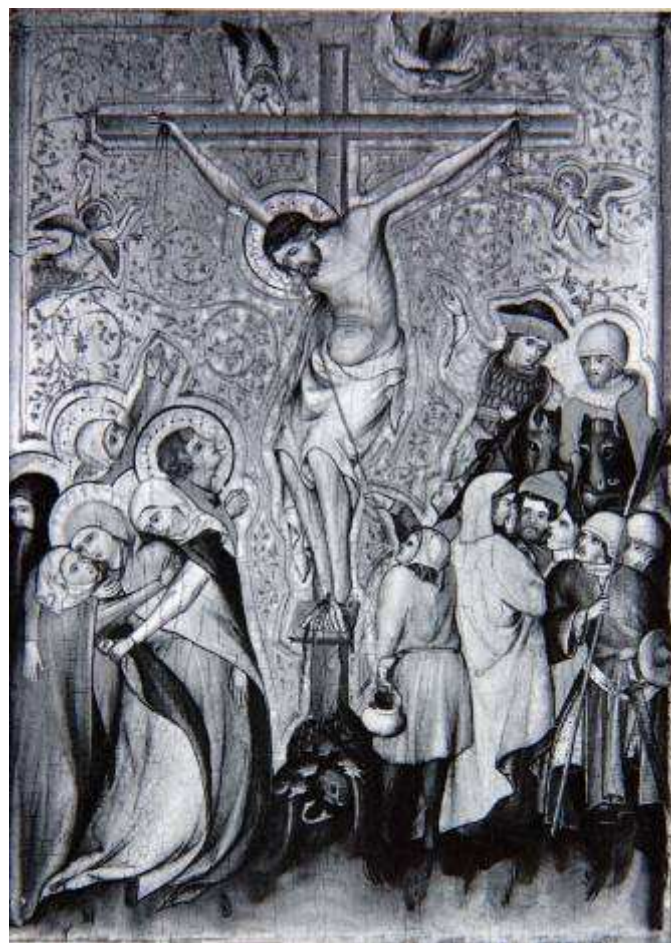
Fragment roudnického polyptychu, 1343

Duccio di Buoninsegna, Oltářní retábl, po 1300

Ukřižování Kaufmannovo, kol.1340

Ukřižování z Bührleho sbírky, kol. 1340

Ukřižování z Toskány, kol. 1350

Ukřižování Kaufmannovo, kol.1340

Vitale da Bologna, Ukřižování, kol. 1340

Ukřižování ze sbírky Robert Hirsche, kol. 1340

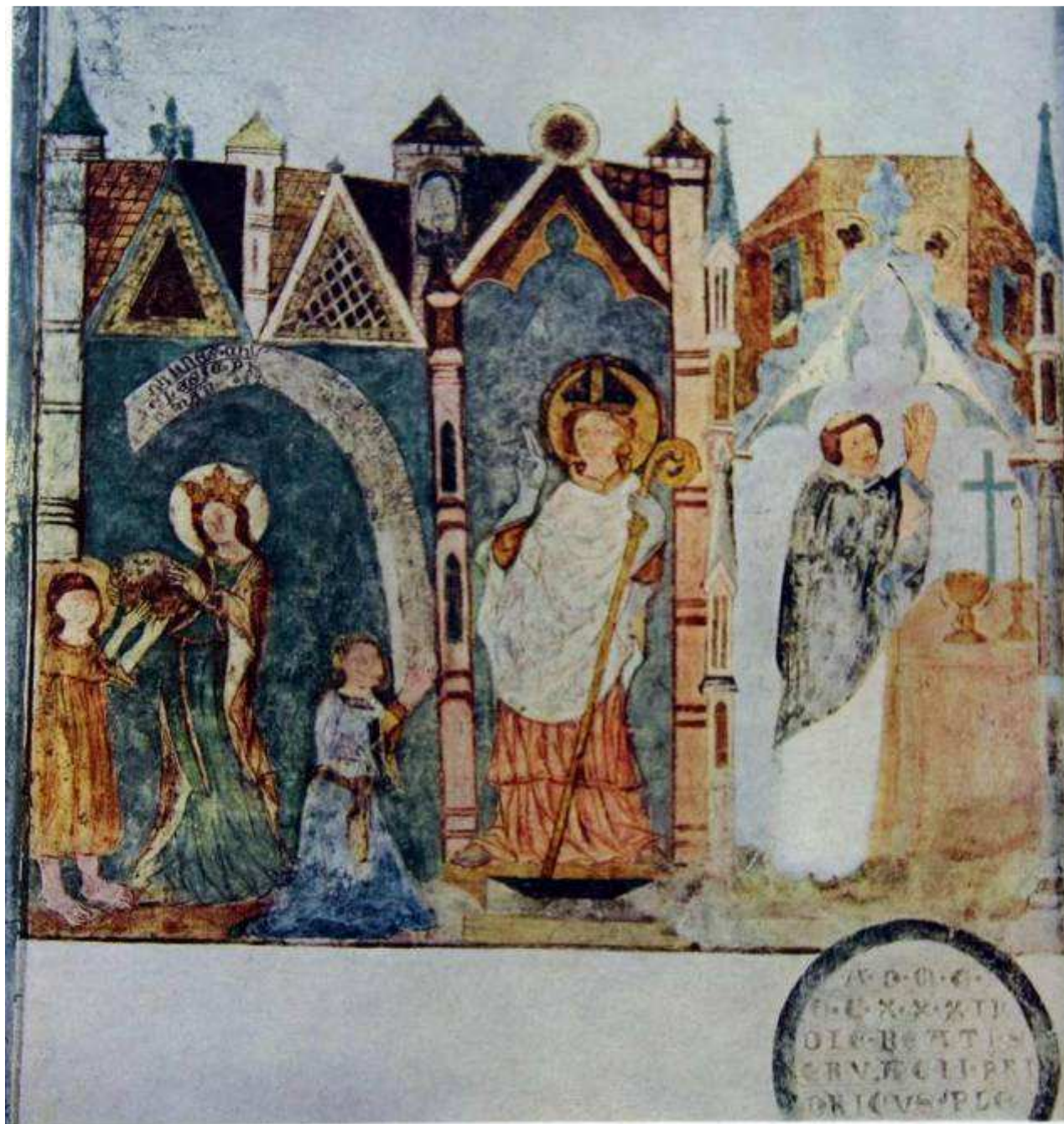
Bolestný Kristus a Arma Christi, nástěnná malba v kapli domu U kamenného zvonu v Praze, po 1310

Kristus ukřižovaný na vinném keři, nástěnná malba v klášterním ambitu v Roudnici nad Labem, kol. 1345

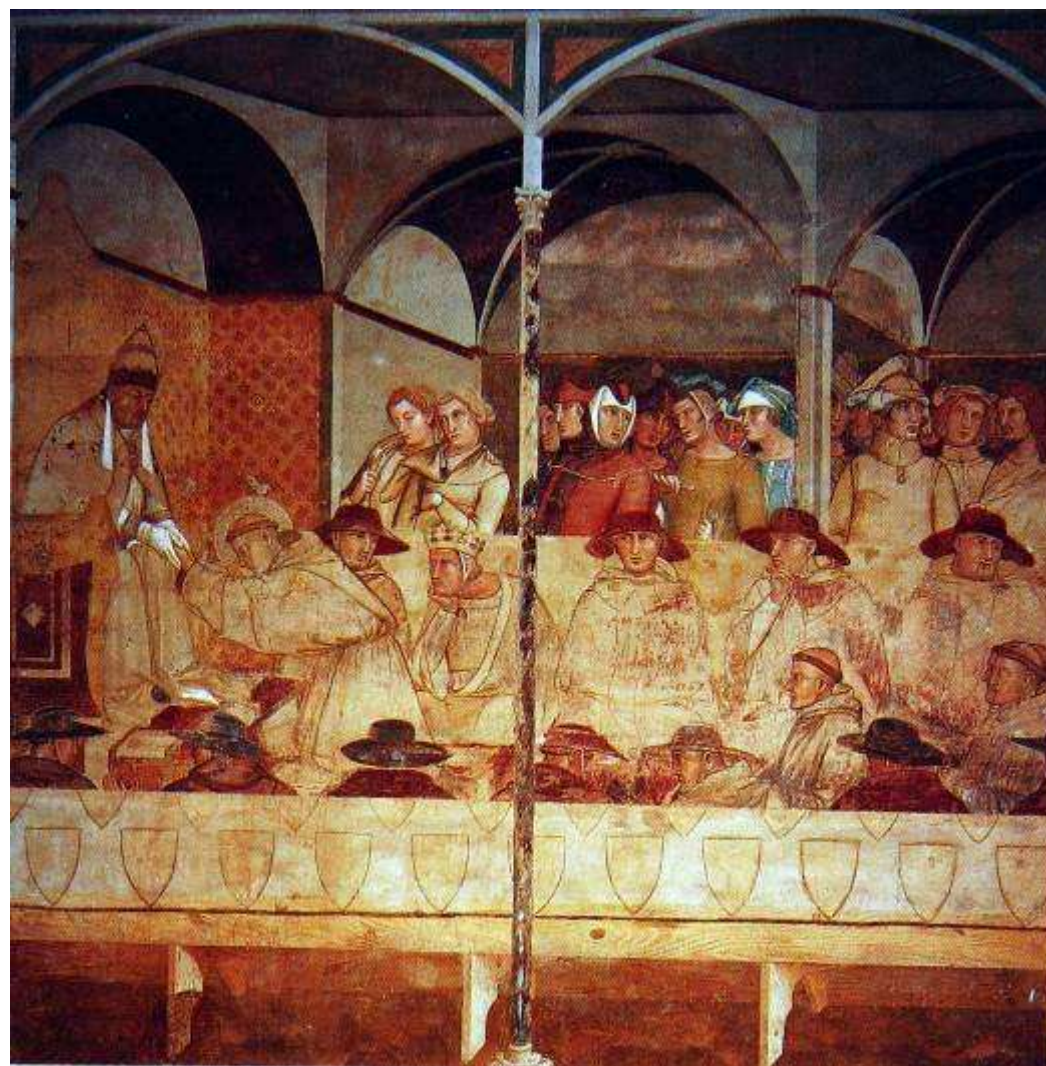
Strakonice, kostel sv. Prokopa, po 1340

Votivní scéna se sv. Mikulášem, nástěnná malba v kostele sv. Mikuláše v Kašperských Horách, 1330

Smrt Panny Marie z Košátek, 1340 - 1345

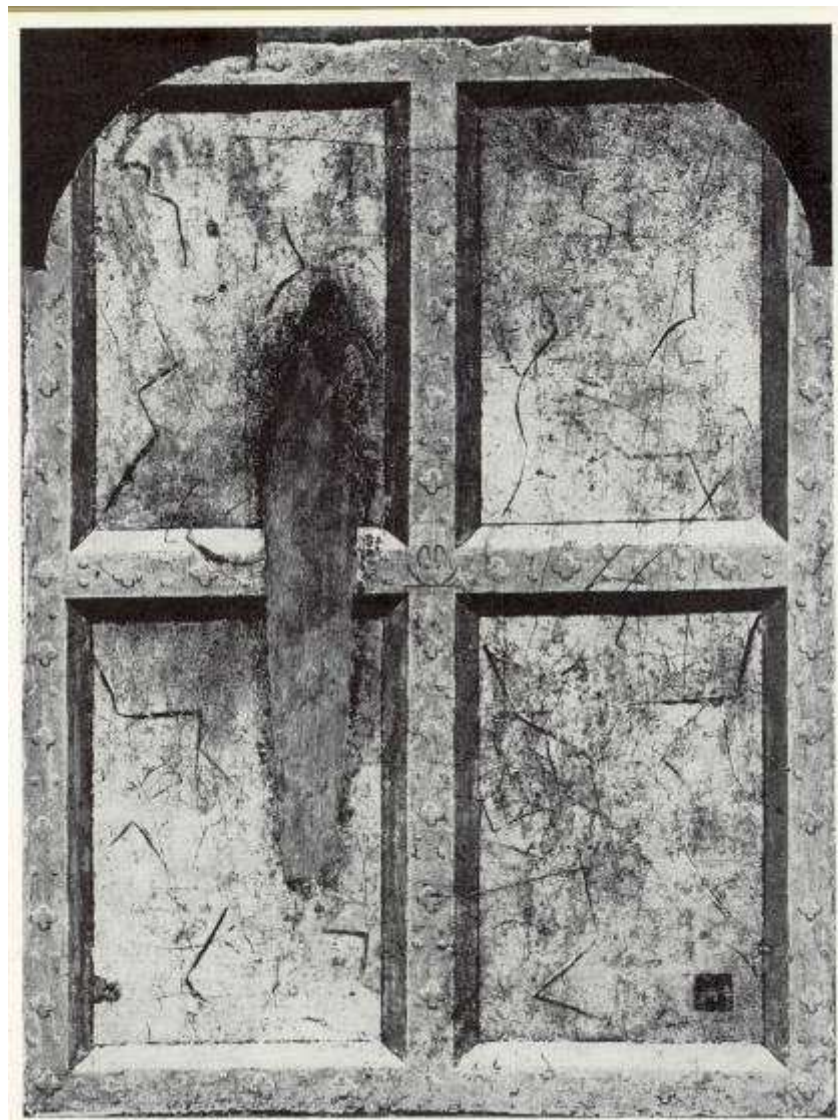
Ambrogio Lorenzetti, Sv. František z Assisi žádá papeže o schválení řehole, 1. polovina 14. století

Smrt Panny Marie z Košátek, 1340 - 1345

Pietro Lorenzetti, Poslední večeře, kol. 1320, Assisi-dolní kostel

Madona Mostecká, kol. 1350

Madona Mostecká, před 1345

Byzantská Madona, Kykiosotissa, 1. pol. 14. stol.

Madona Zbraslavská, 1345 - 1350

Madona z hradu Veverří, 1345- 1350

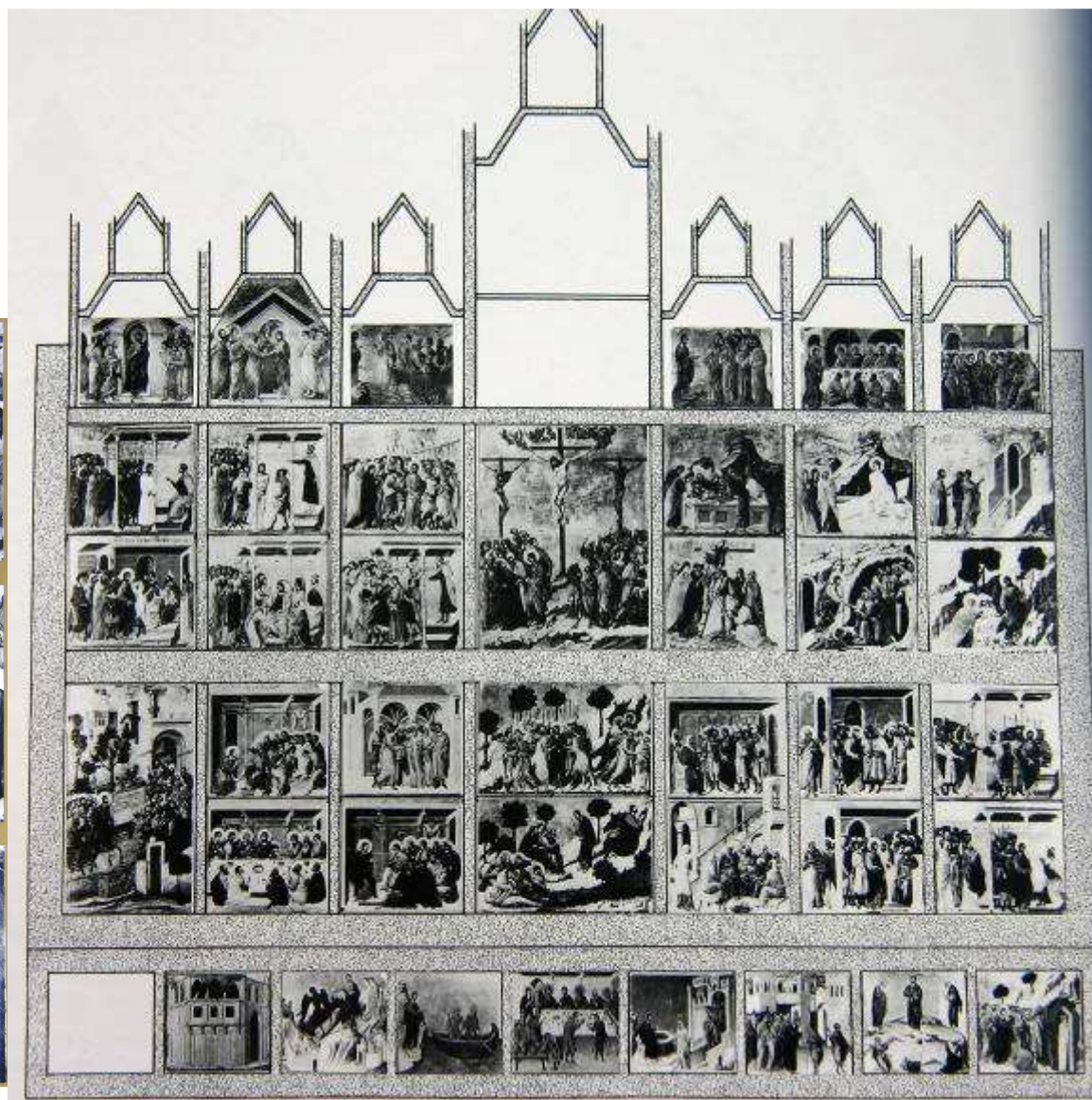
Madona Zbraslavská, 1340 -1350

Okruh Duccuův, Madona, kol. 1315

Mistr vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář,
rekonstrukce dle Pešiny, 1346-1347

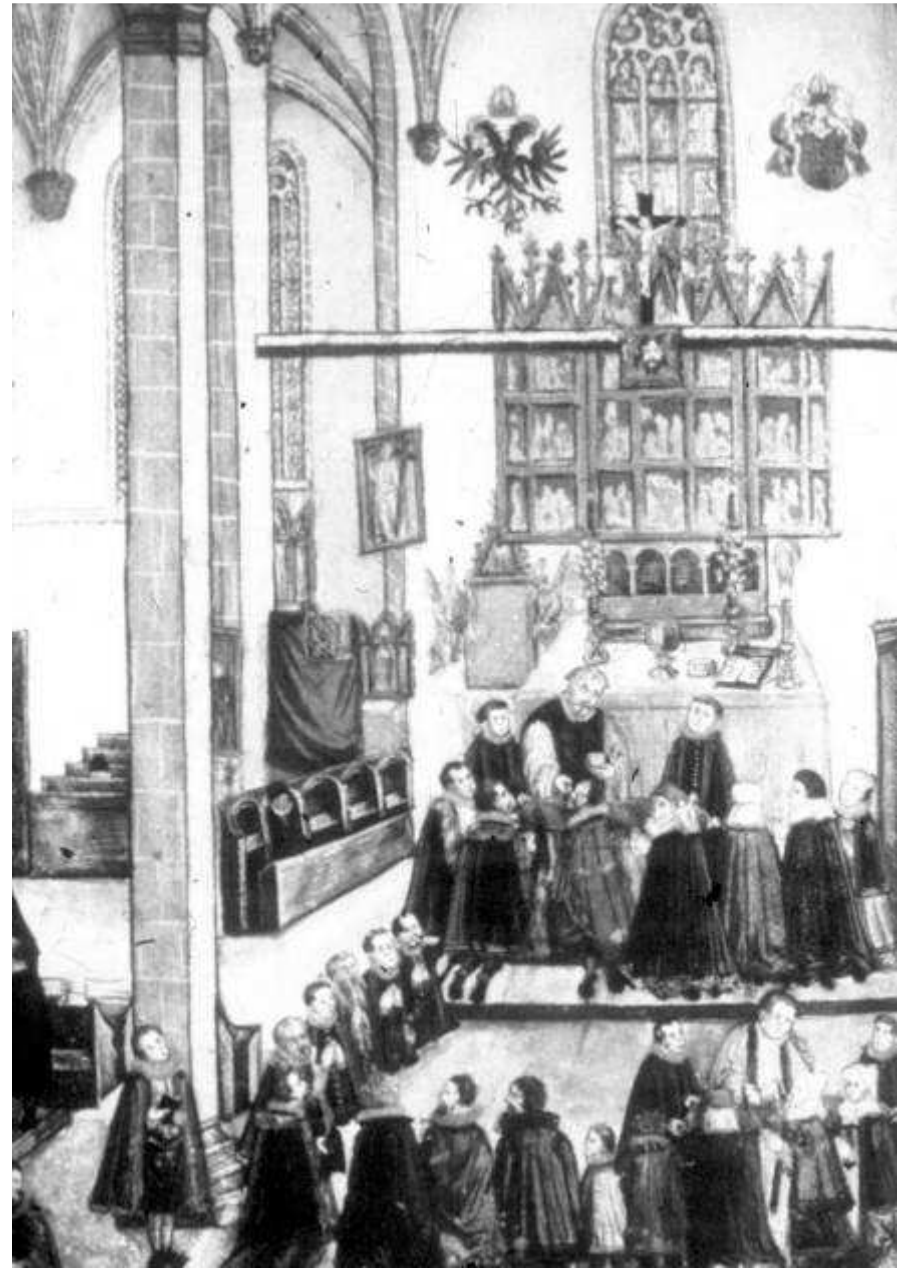
Duccio, Maesta, kol. 1311

Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, 1346-1347, rekonstrukce podle Hany Hlaváčkové či Pavla Kaliny

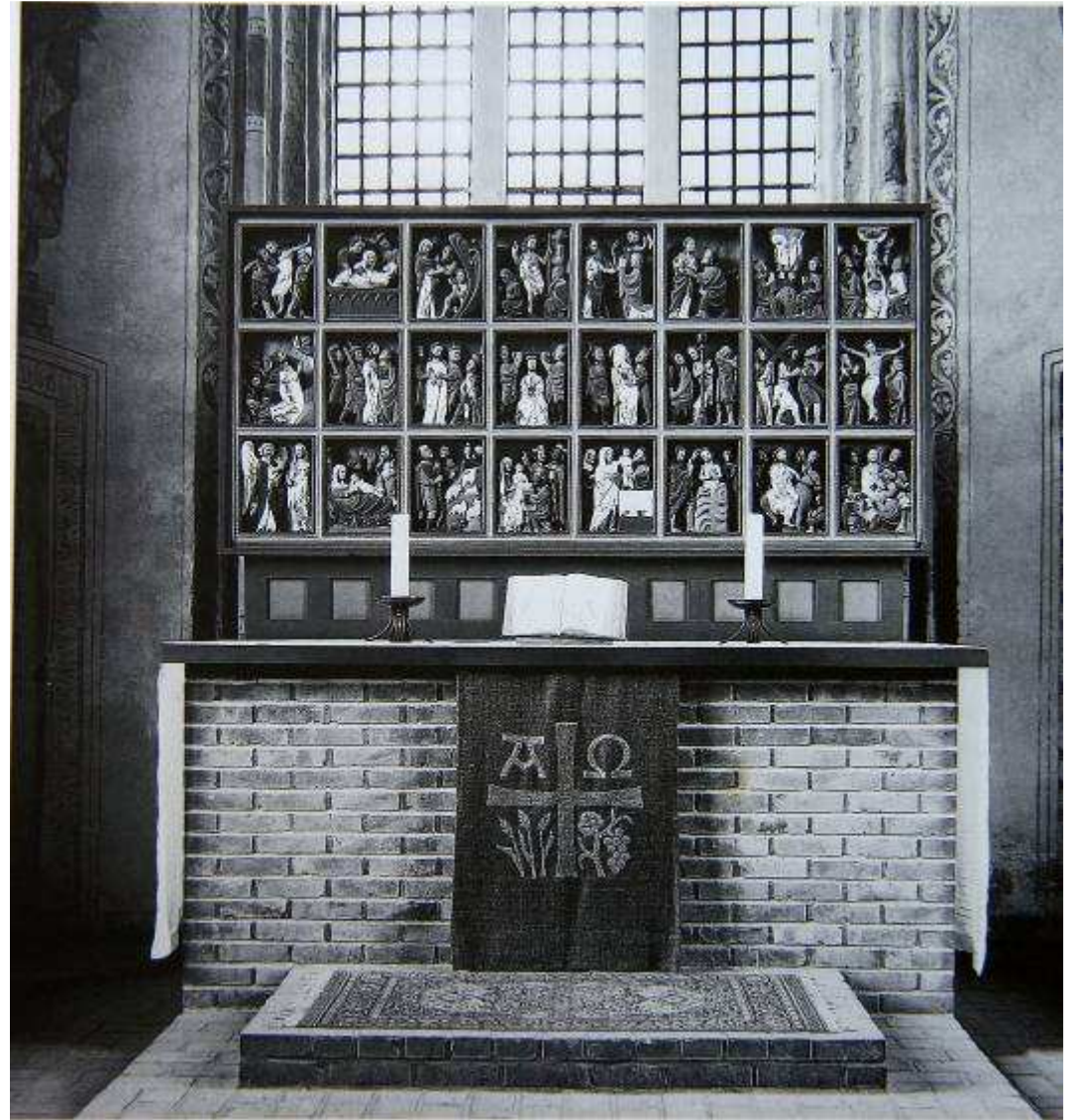
Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, 1346-1347

Kancionál literátského bratrstva u Sv. Michala na Starém Městě pražském, 1587

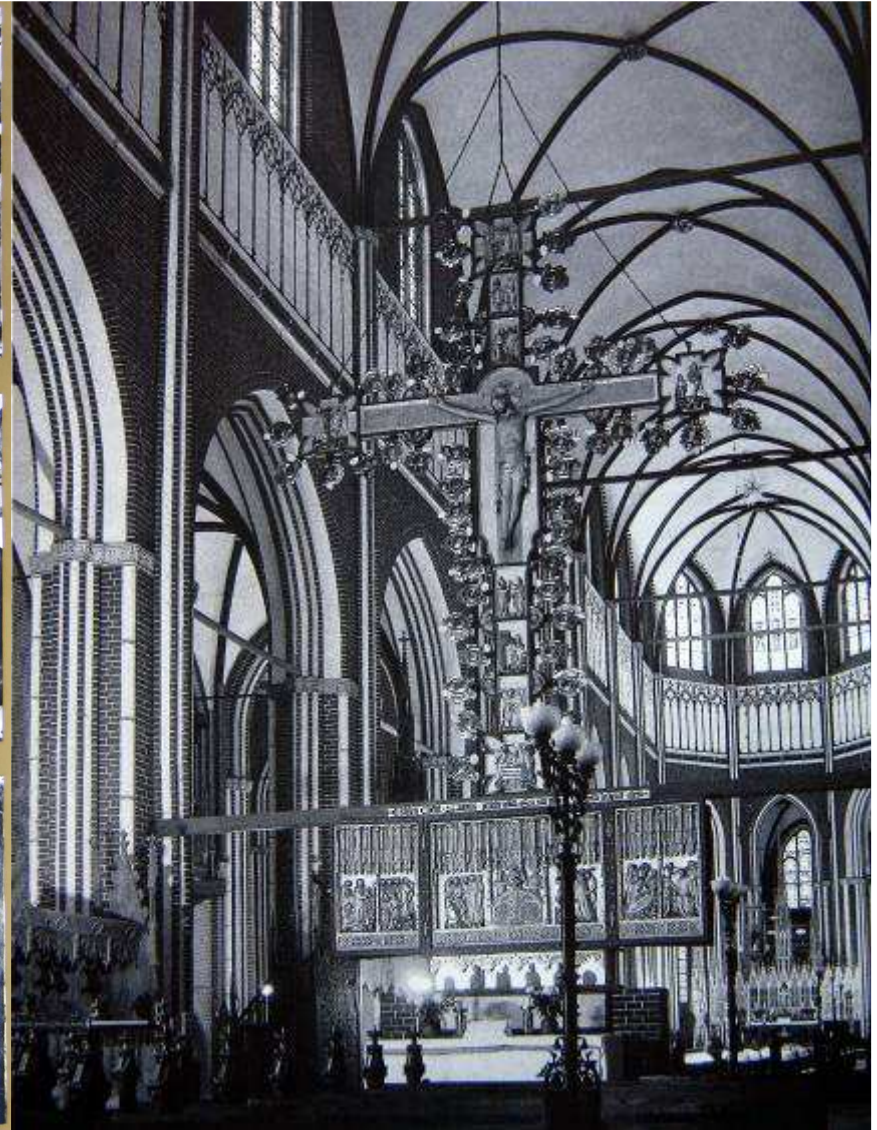
Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, 1346-1347

Hude, oltář s náměty Kristova dětství, kol. 1320

Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, 1346-1347

Doberan, Křídlový oltář, 1368-1370

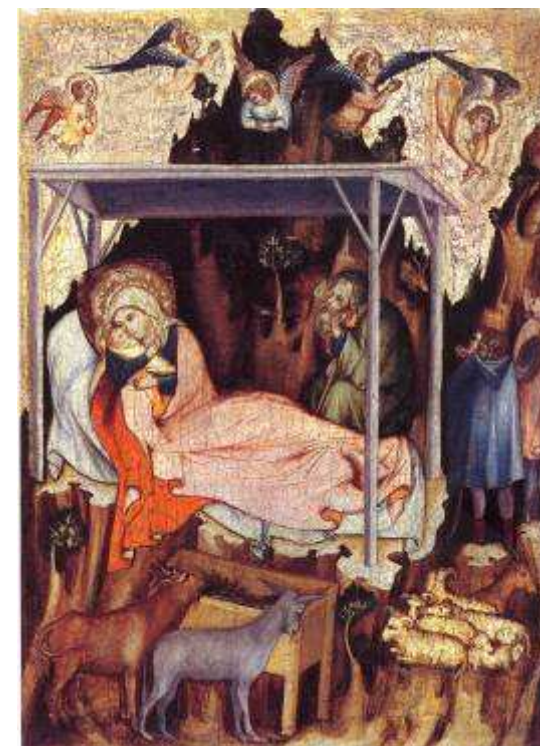

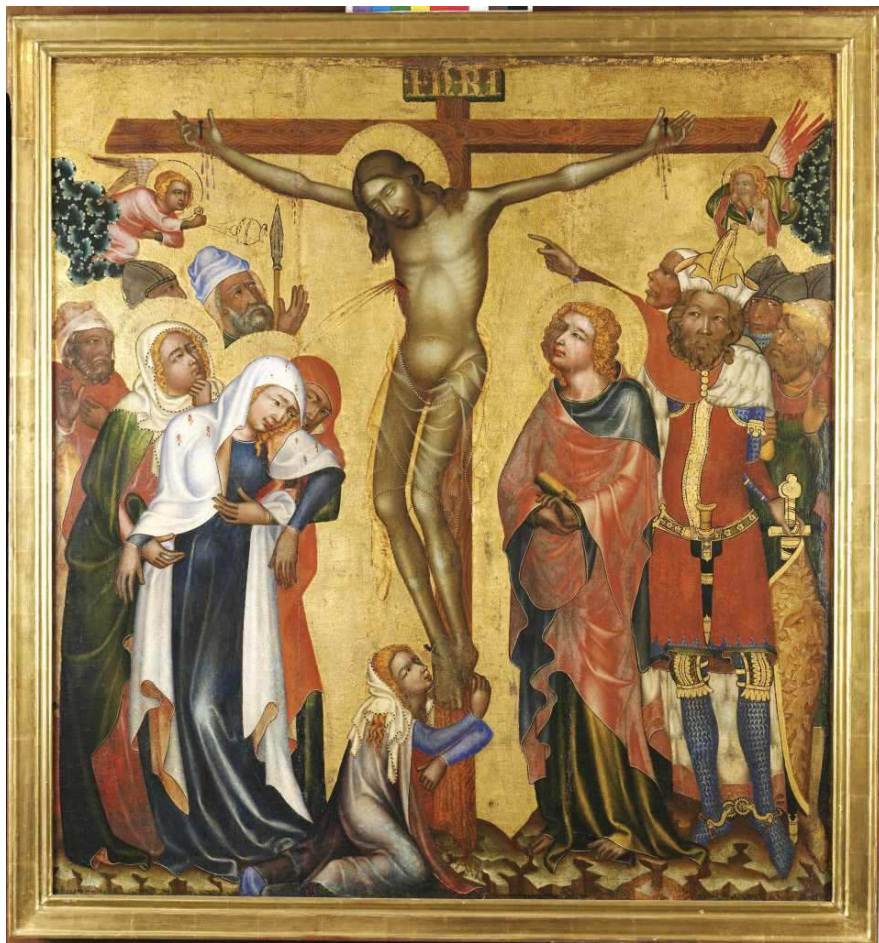
Mistr Vyšebrodského oltáře,
Vyšebrodský oltář, Narození Krista, kol.
1350

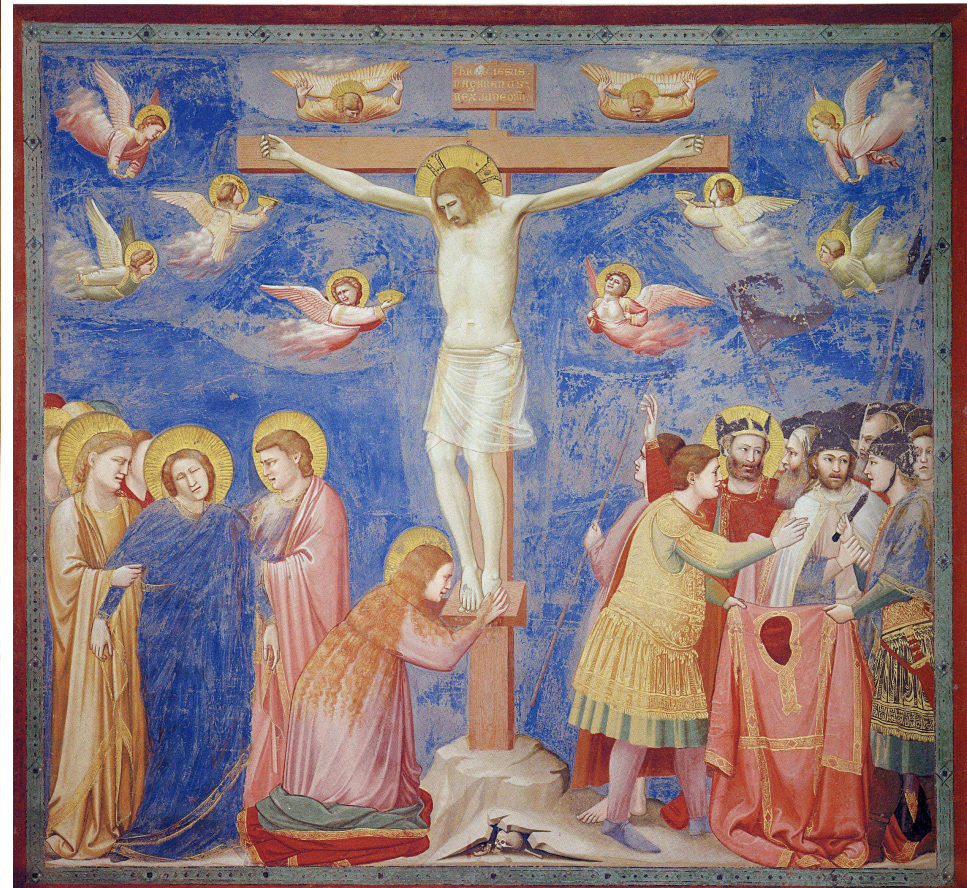
Giotto, Narození Krista , Padova,
kaple Scrovegniů, kol. 1300

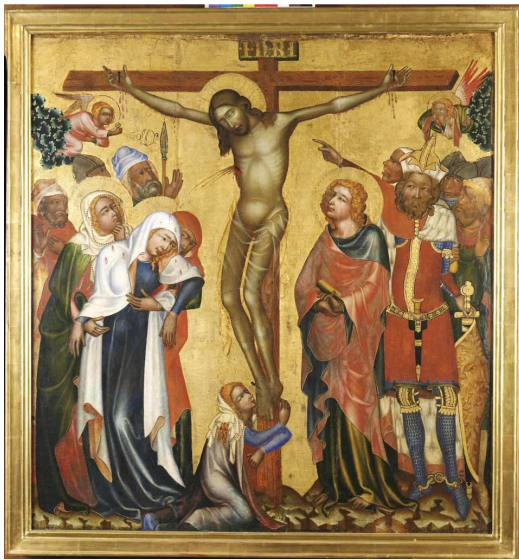
Narození Krista,
Gemäldegalerie, Berlin, kol.
1340

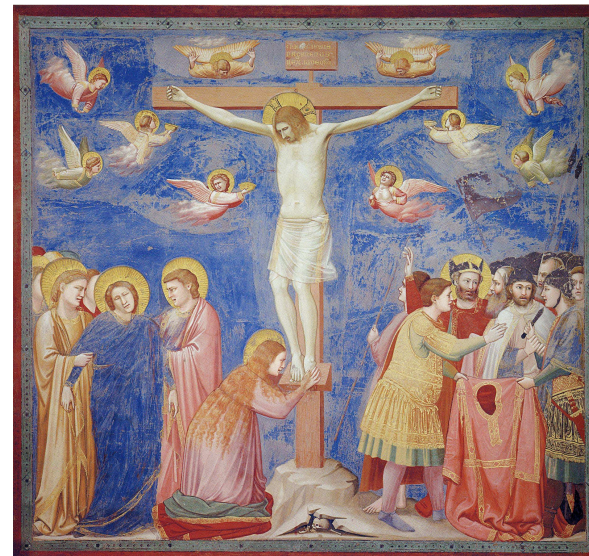
Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, Narození Krista, 1346-1347

Giotto, Ukřižování, Padova, kaple Scrovegniů, kol.1305

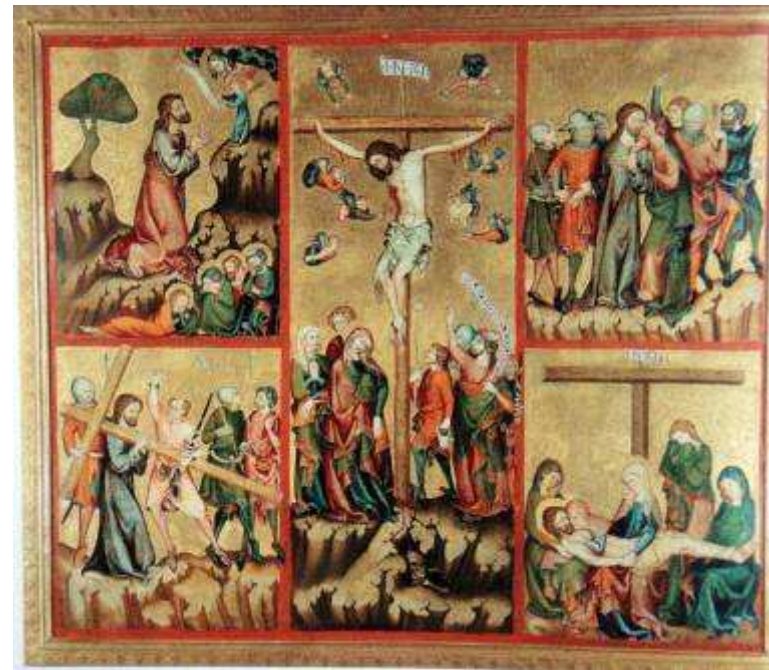
Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, Narození Krista, 1346-1347

Giotto, Ukřižování, Padova, kaple Scrovegniů, kol.1305

Verdunský oltář, kol. 1330, Klosterneuburg,

Pašijový oltář, 1335-40, Klosterneuburg

Mistr Vyšebrodského oltáře, Vyšebrodský oltář, Zvěstování Panně Marii, 1346-1347

Zvěstování Panně Marii, po 1350, Museum, Sax coll., Cleveland

Mistr Vyšebrodského oltáře, Diptych z Karlsruhe, kol. 1350

Madona z Benátek, pol. 14. století

Simone Martini-okruh, Diptych, před 1350

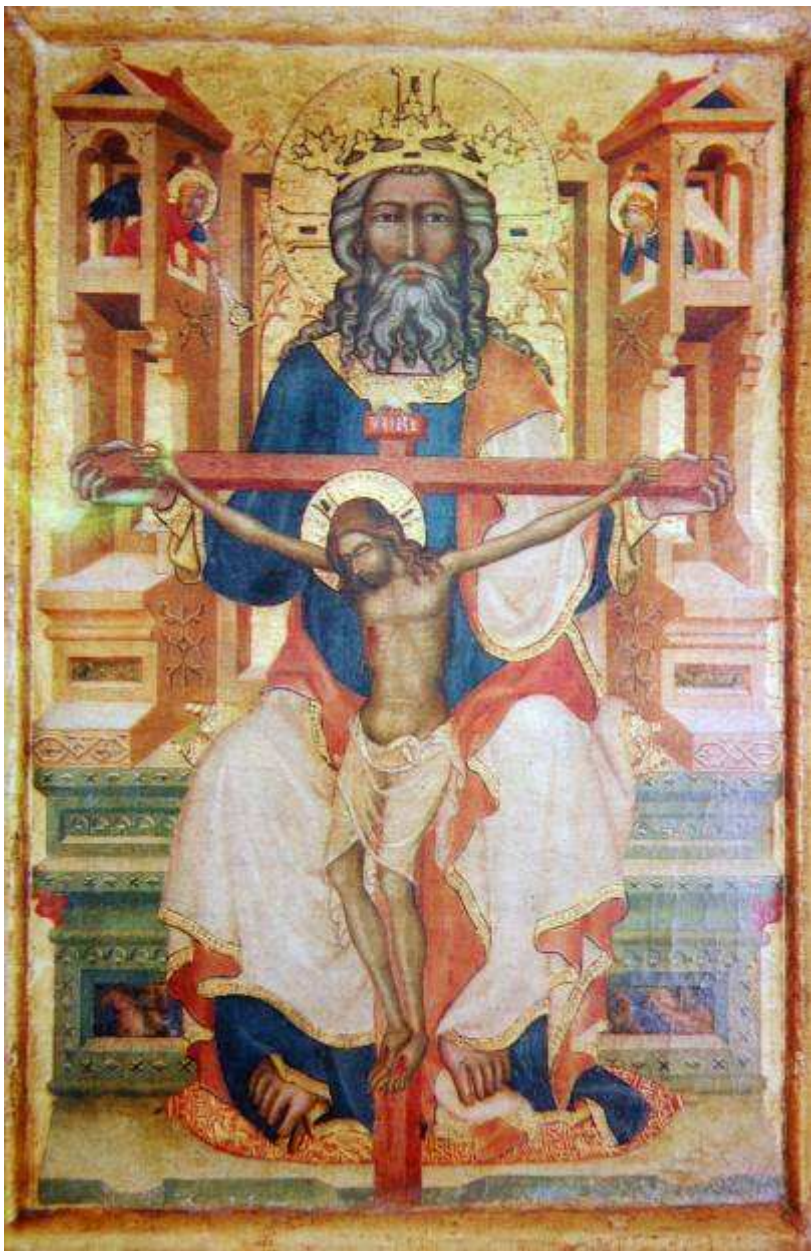
Alegretto Nuzi, Diptych, 1350-60

Madona Římská, kol. 1350

Madona Kladská, po 1344

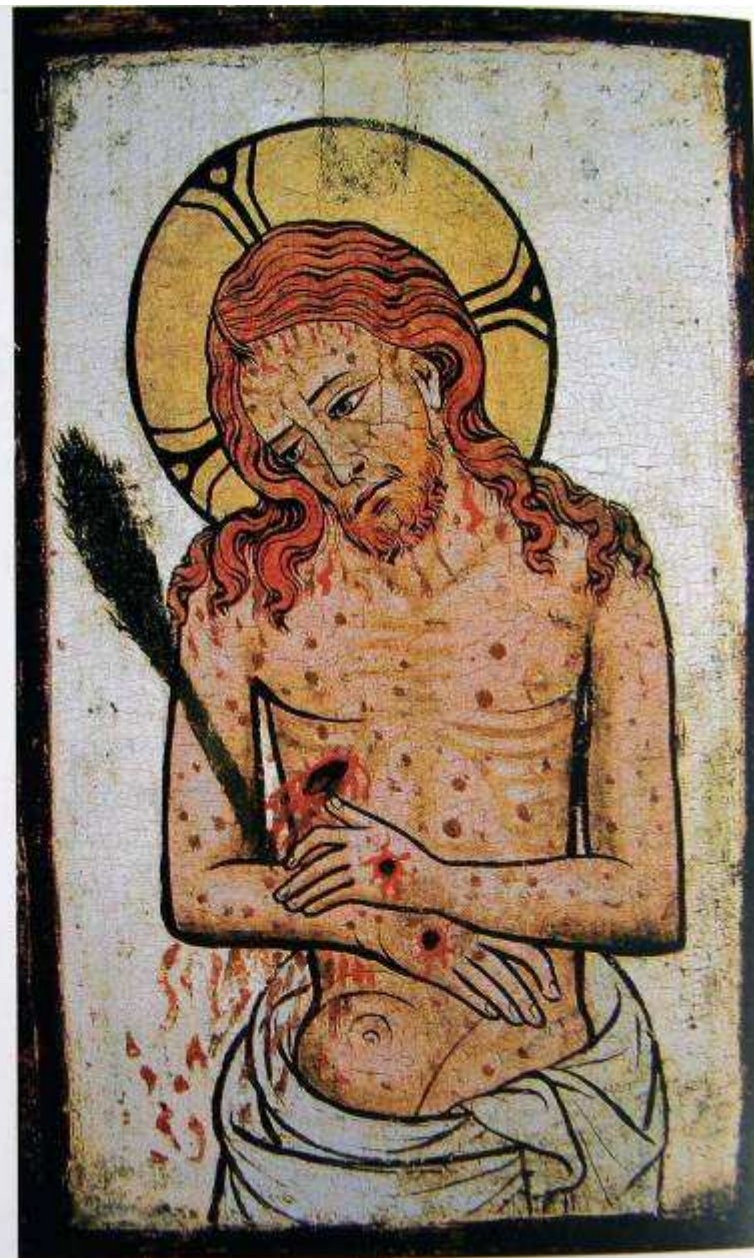

Nejsvětější Trojice Vratislavská, kol. 1350

Smrt Panny Marie z Košátek, 1340-1345

Diptych ze Zhořelce, kol. 1350

Diptych z Královce, kol. 1350

Madona mezi sv. Kateřinou a Markétou, po 1350

Vyšehradská madona, po 1355

Bartolomeo Camoglio, Madona, 1346

Madona strahovská, po 1350

9. Corso di Buono, *Madonna col Bambino*. Worcester (Mass.), Art Museum.

Morganovy destičky 1355-60

Rajhradský Breviř probořta Vítka,
Sv. Kryřtof, kol. 1360

Mistr Morganových destiček
Madona z Bostonu, kol.1360

Madona, Liber viaticus, 1355-1364; Apokalyptická žena, Karlštejn 1360-62; Madona,
Orationale Arnesti, před 1364

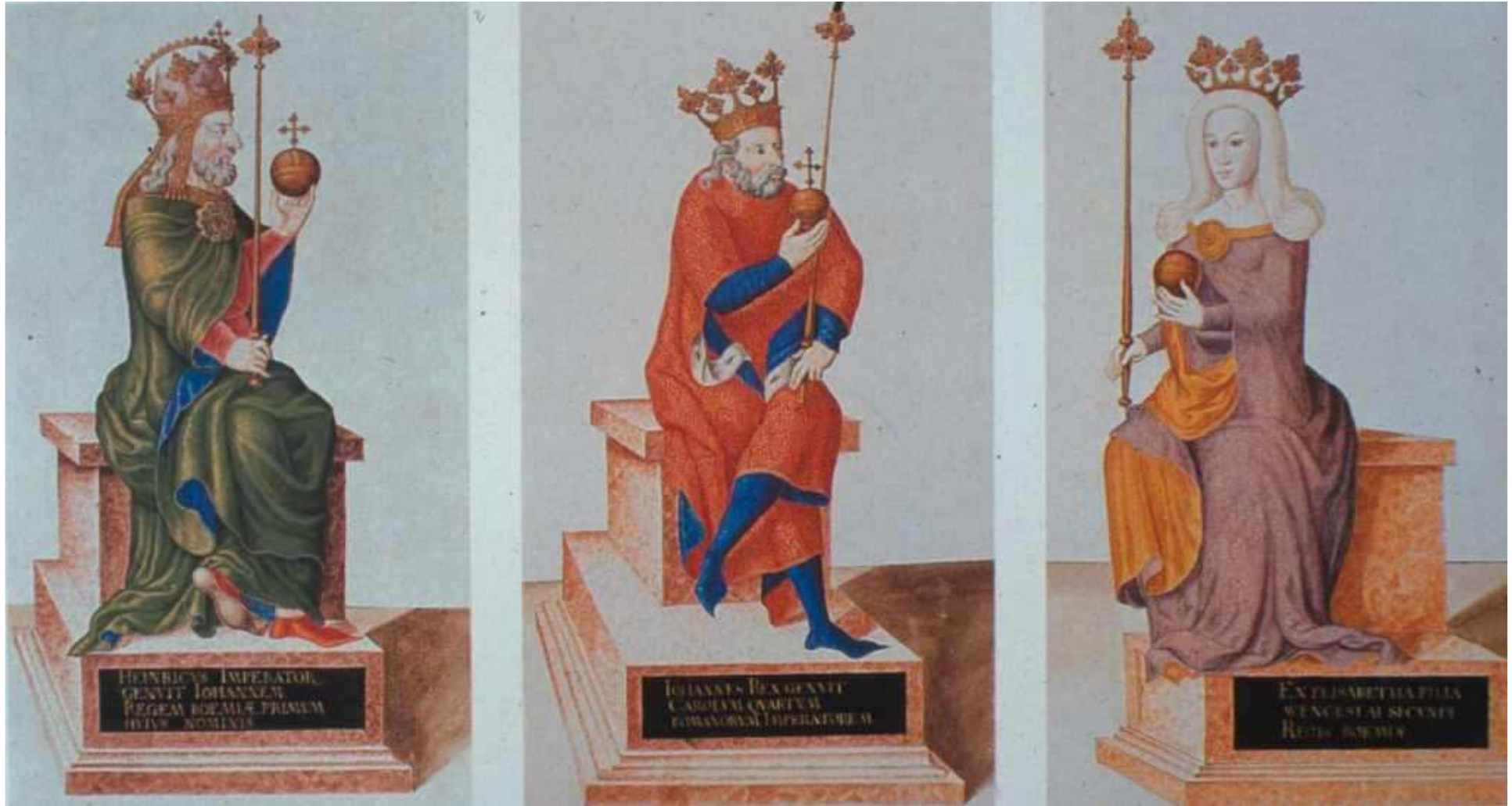

Hrad Karlštejn, po 1348

Noe, Lucemburský rodokmen, Codex
Heidelbergensis, 1574-75

Kodex Heidelbergensis, Lucemburský rodokmen, 1574-1575

Bible Jeana de Sy, Pariž, po 1356

Noe, Luxemburský rodokmen,
Codex Heidelbergensis, 1574-
1575

Dva listy z kopiáře z Erlangen., 1355-1365

Tommaso da Modena, Diptych, 1355-1359, hrad Karlštejn

Tomasso da Modena, Triptych s madonou, sv. Václavem a sv. Palmáciem, kaple sv. kříže na Karlštejně

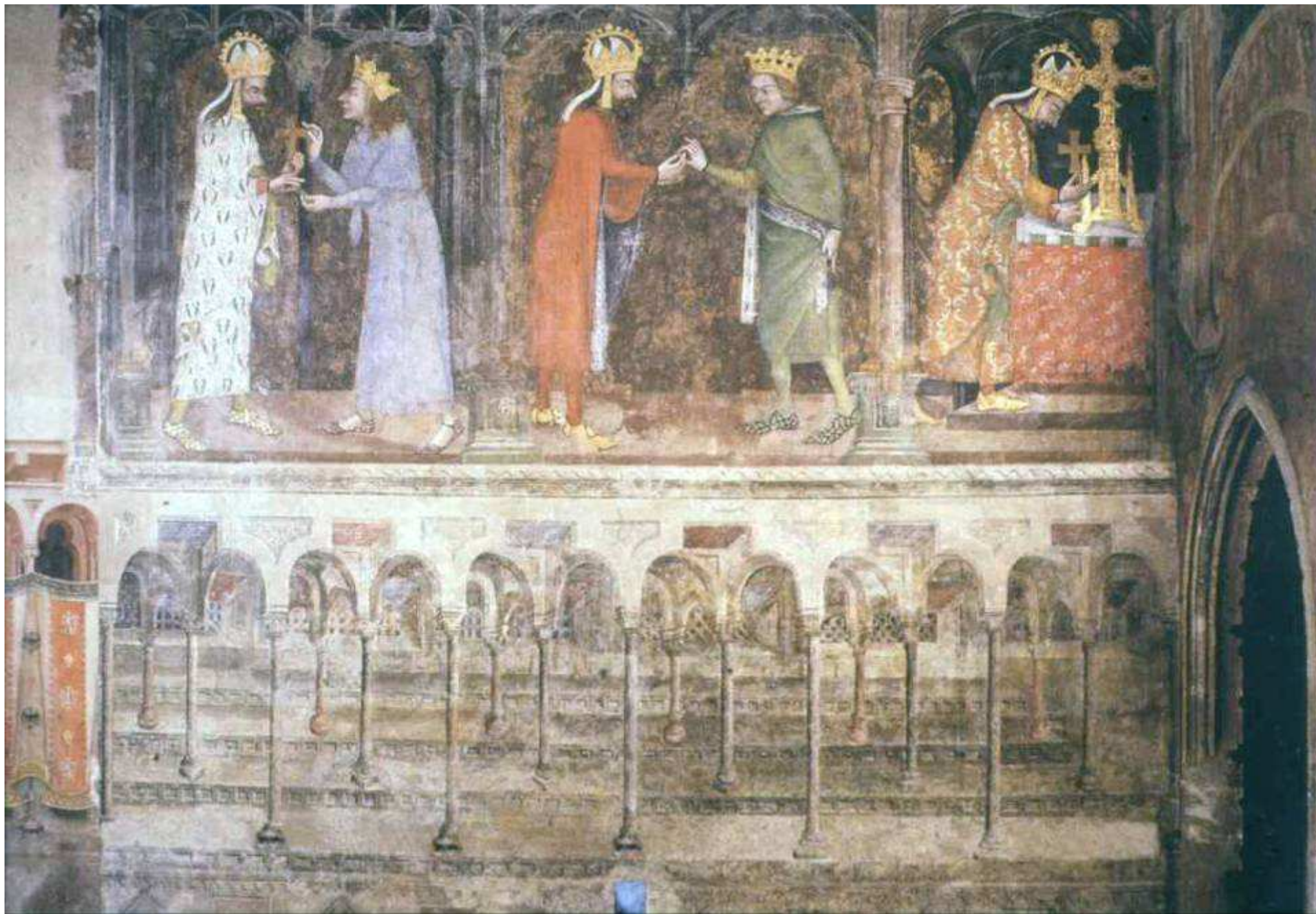

Mistr karlštejnské Apokalypsy, Apokalypsa, před 1363

Mistr karlštejnské Apokalypsy, Apokalypsa, Žena letící na poušť, Žena v slunci oděnná, před 1363

Mistr Lucemburského rodokmene (Mikuláš Wurmser ?), Ostatkové scény, kol. 1360

Mikuláš Wurmser ze Štrasburku, Exaltatio crucis, konec 50. let 14. stol., kaple sv. Kateřiny na Karlštejně

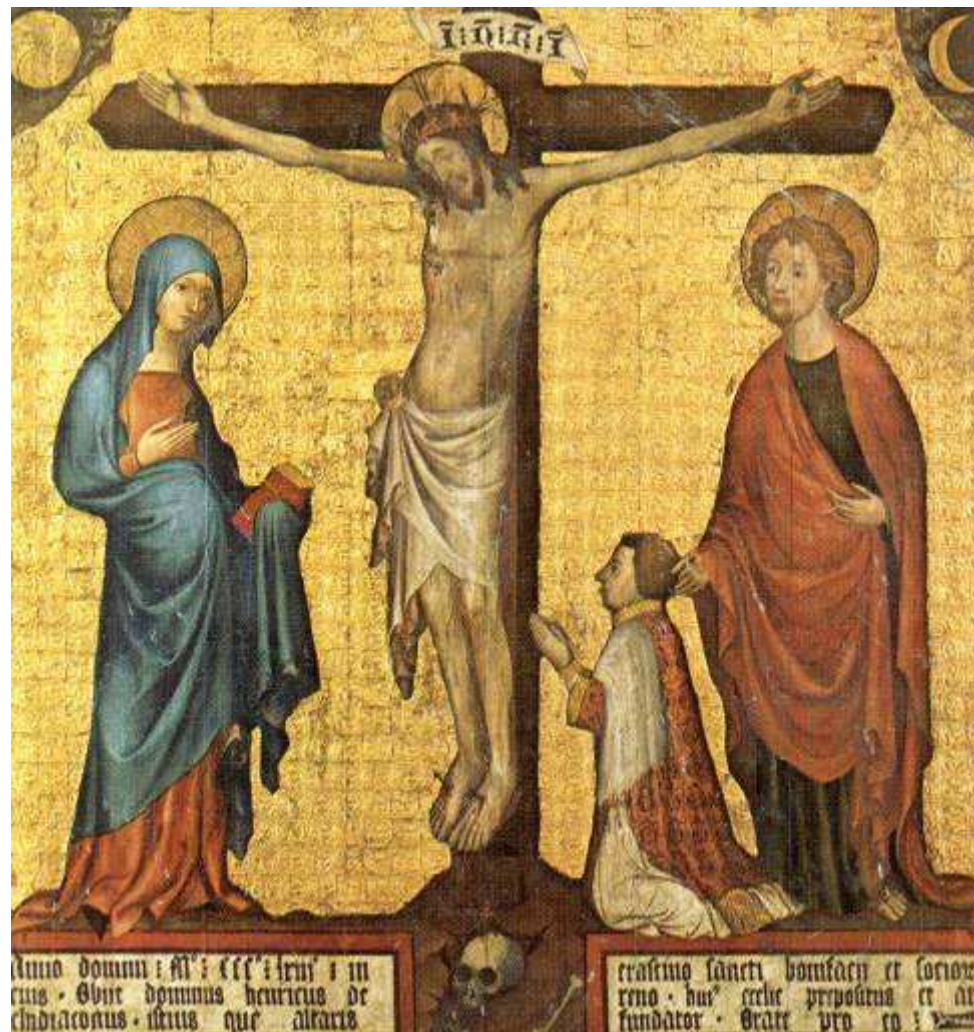
Sv. Václav připravuje eucharistické dary, schodiště Velké věže na Karlštejně, 1364-1365

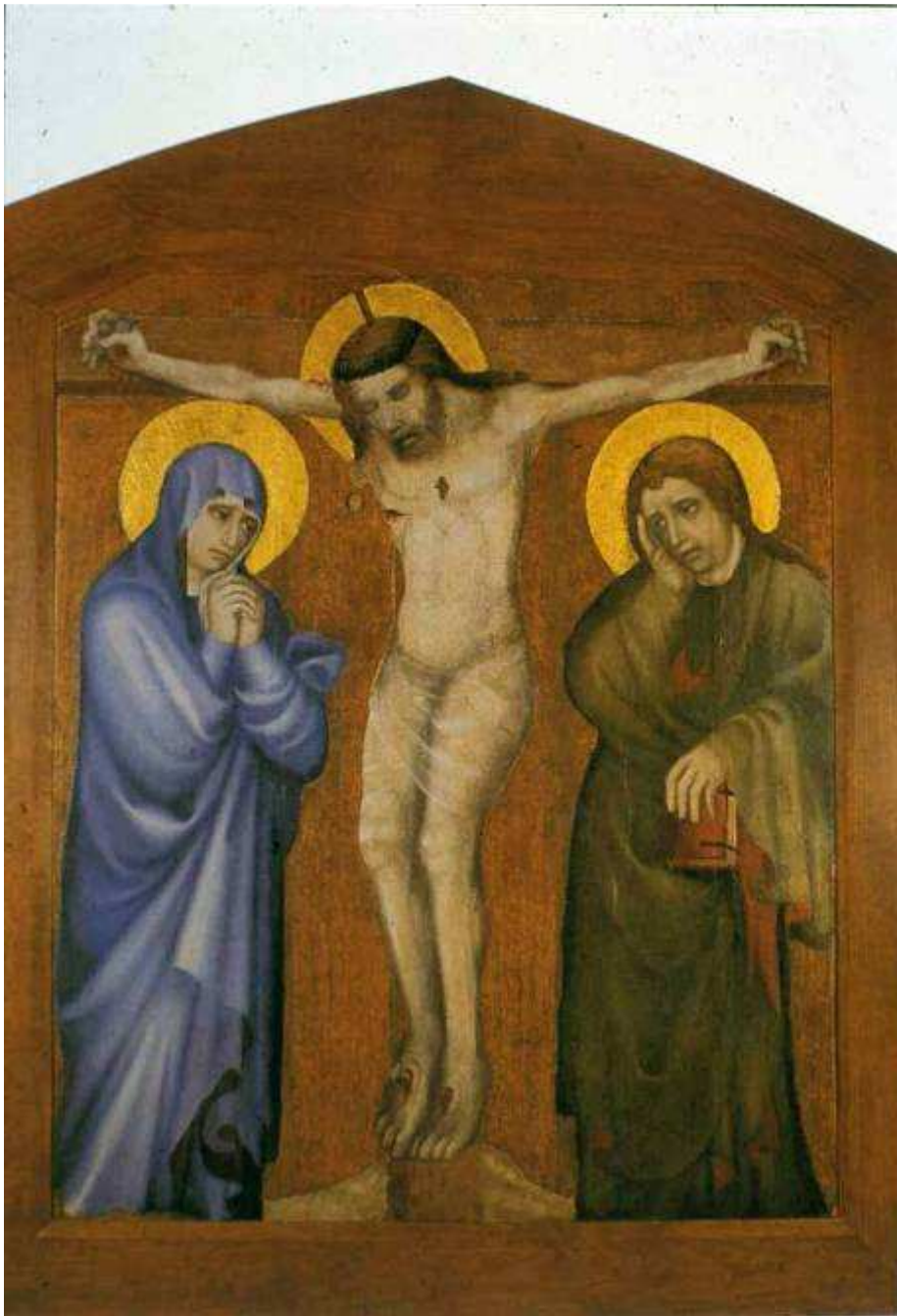
Kaple sv. Kříže na Karlštejně

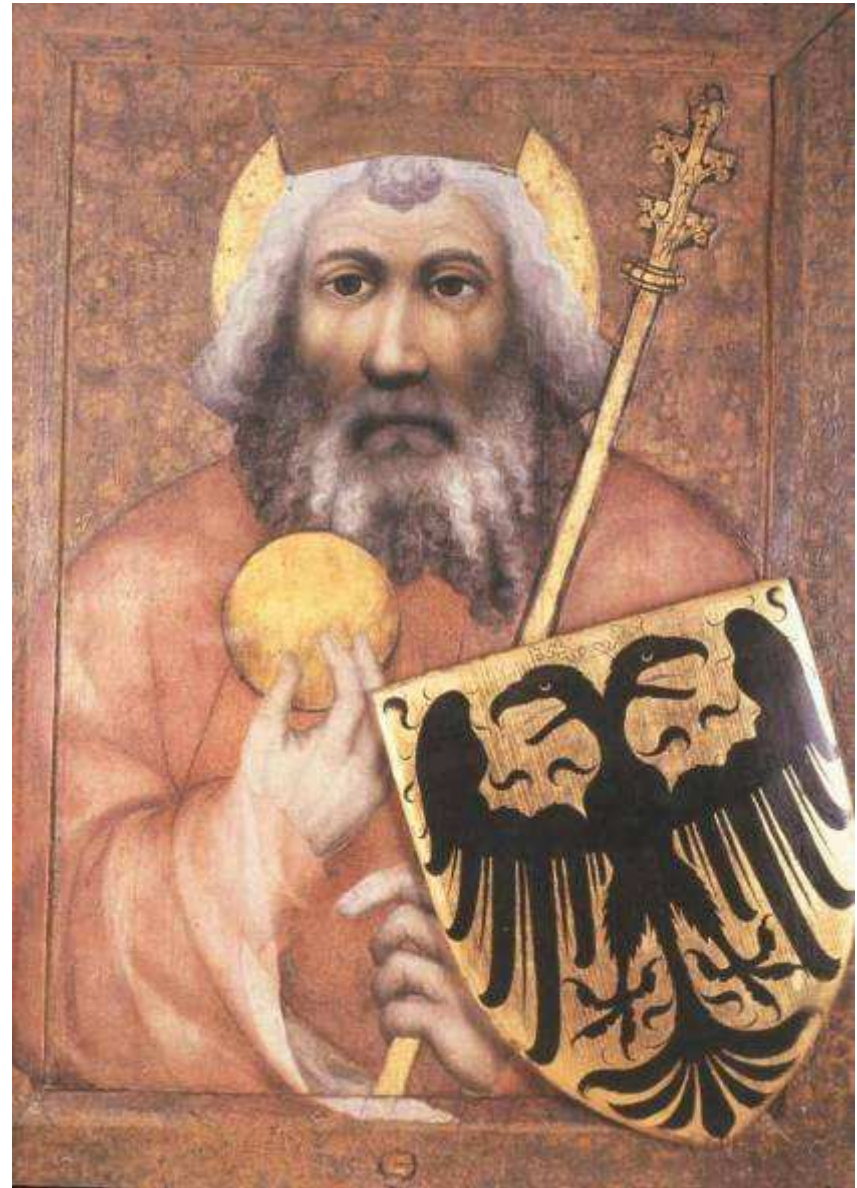
Mistr Theodorik, sv. Lukáš, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

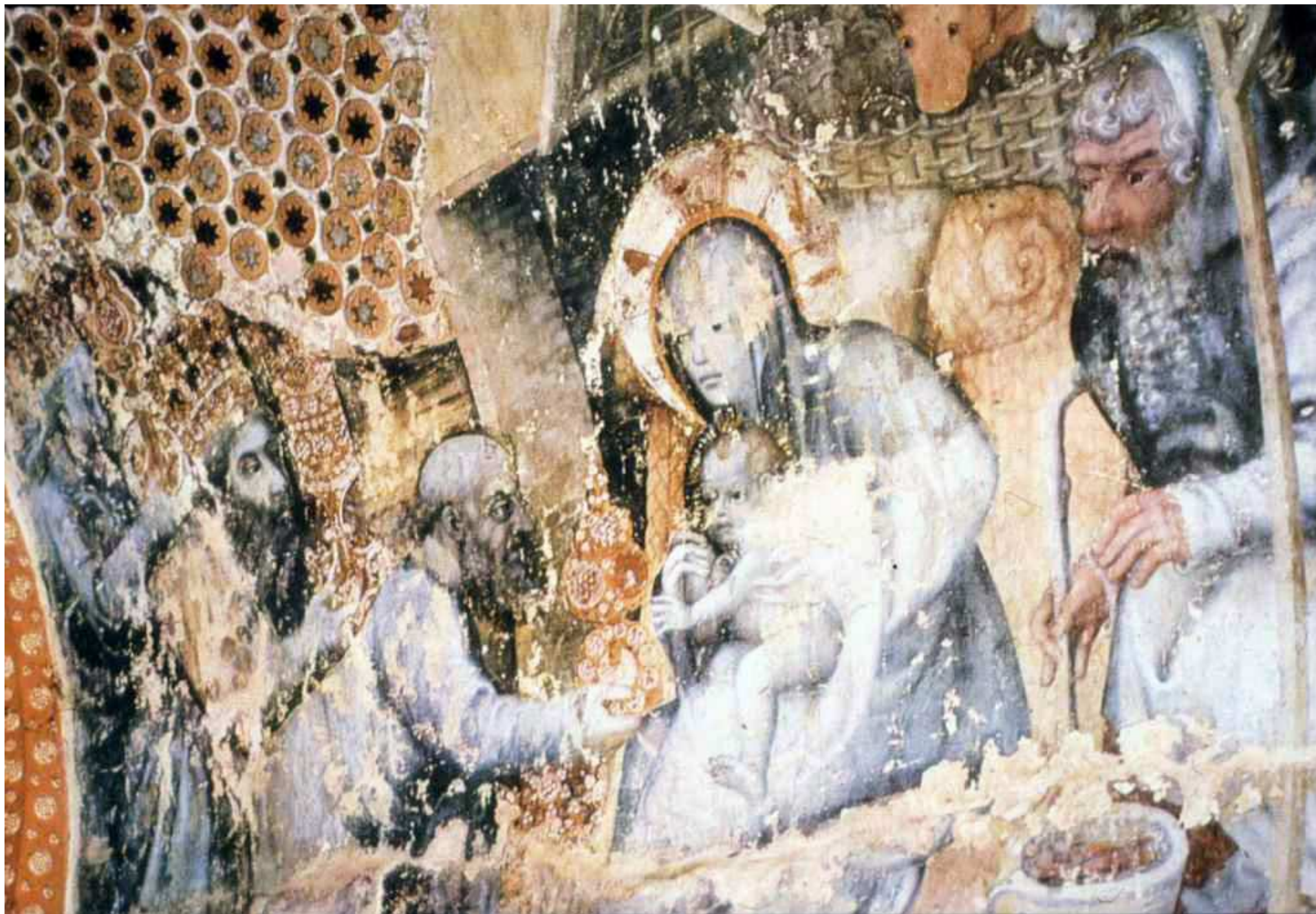
Epitaf Hendrika van Rijns, Antverpy, 1363

Mistr Theodorik, Ukřižování, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

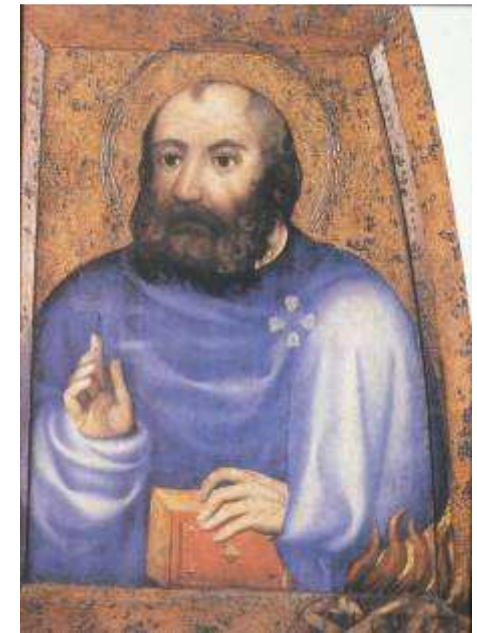
Mistr Theodorik, sv. Karel Veliký, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

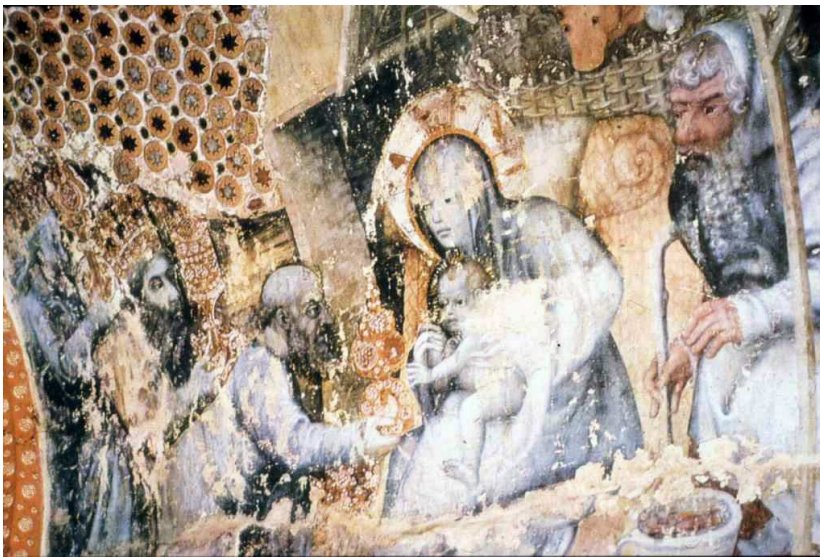
Mistr Theodorik, Klanění tří králů, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

Mistr Wilhelm, Triptych, 1355-65, Detroit

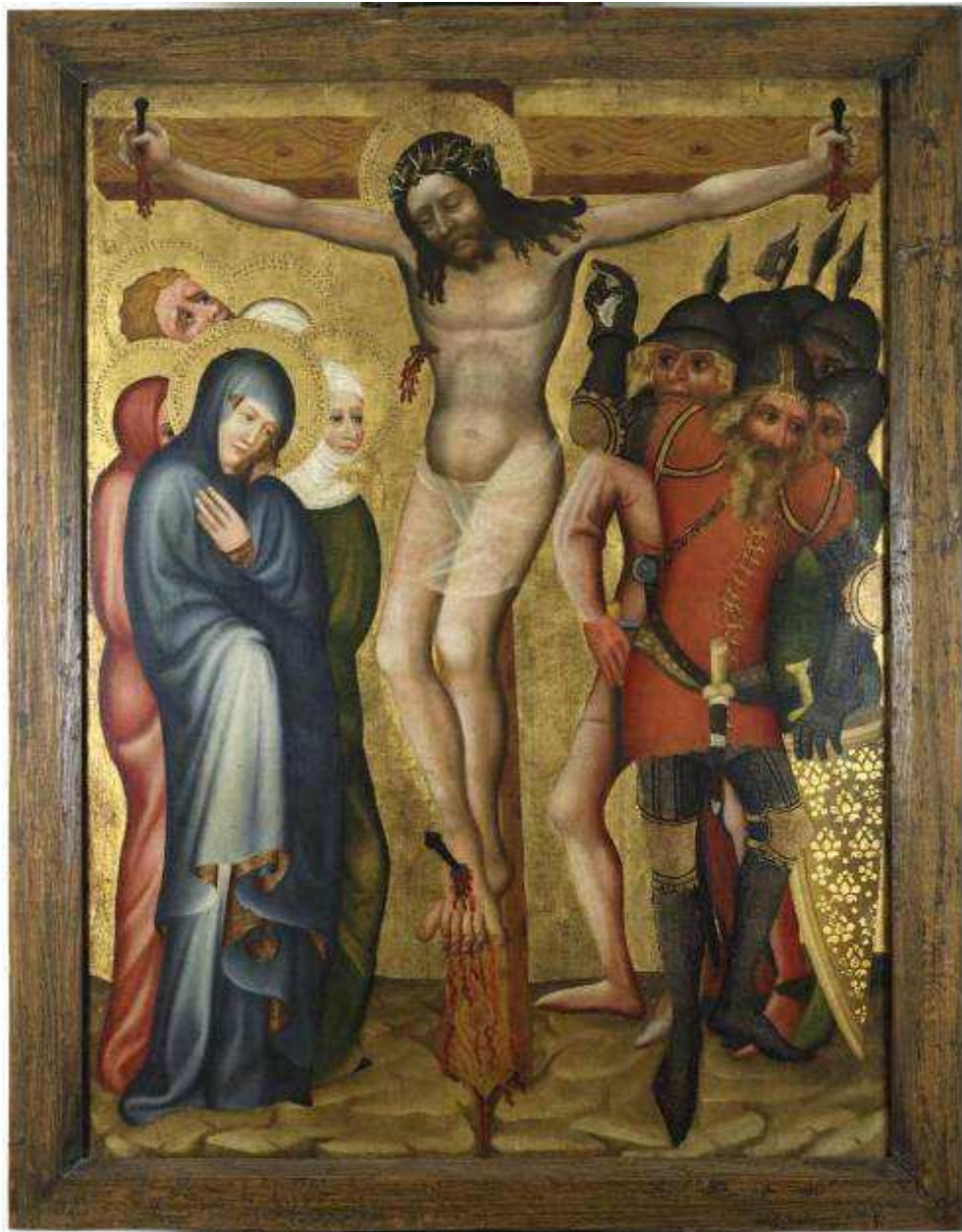
Mistr Theodorik, sv. Vojtěch, sv. Theodor, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

Mistr Theodorik, Klanění tří králů, 1360-1364, kaple sv. Kříže na Karlštejně

Simone Martini, Oltářní retábl, před 1350

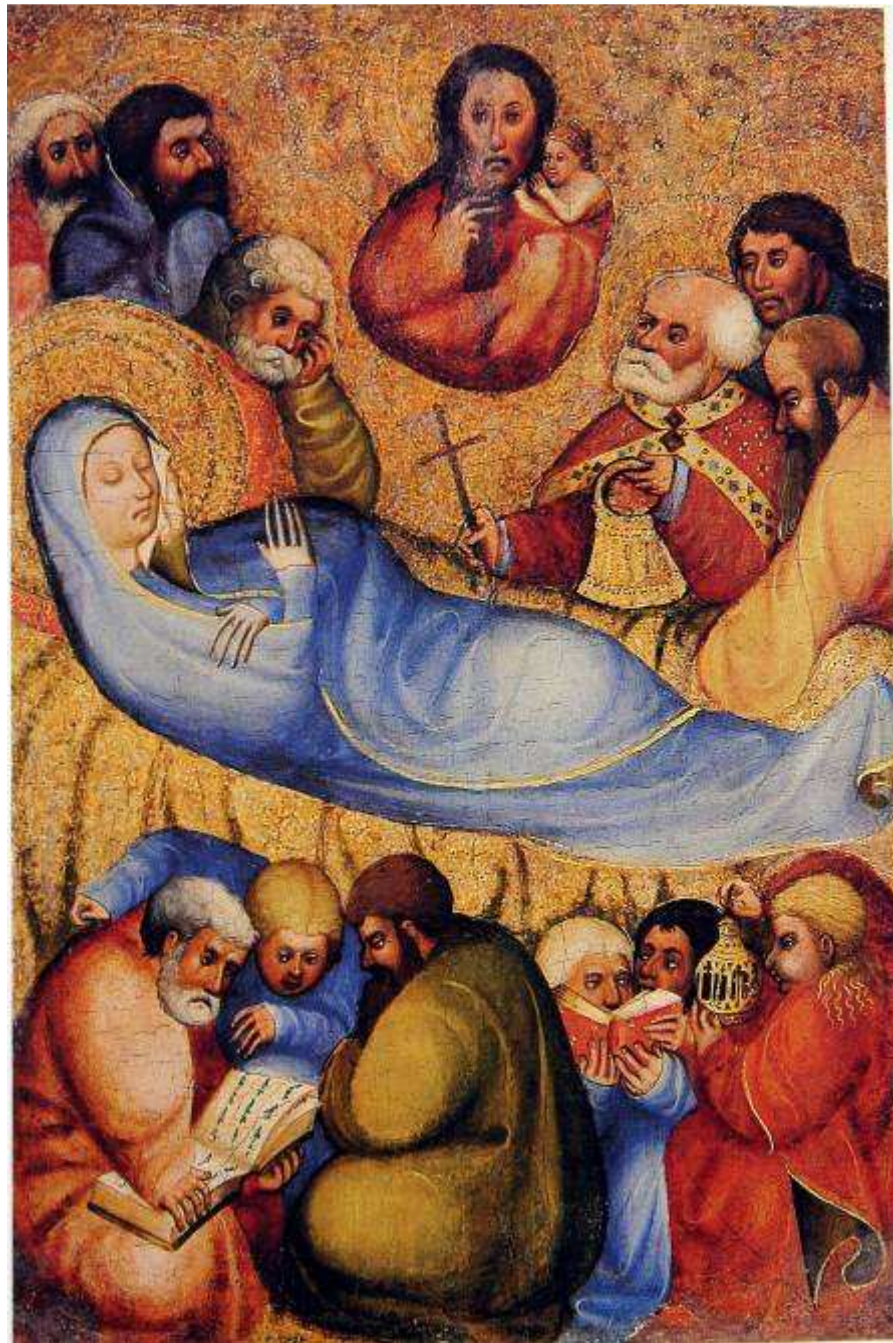

Ukřižování z Emmauz, 1365

Votivní obraz Jana Očka z Vlašimě, po 1371

Okruh Mistra Theodorika, Smrt P.Marie Brněnské, kol. 1370

Malujowice, kostel Všech svatých, kol. 1370-80

Zvěstování Panně Marii, Mojžíš před hořícím keřem, Rouno Gedeonovo, nástěnná malba v ambitu Emauzského kláštera, 60. léta 14. století

Zvěstování Panně Marii, Zasnoubení Panny Marie, nástěnná malba v kapitulní síni sázavského kláštera, 1370-1380

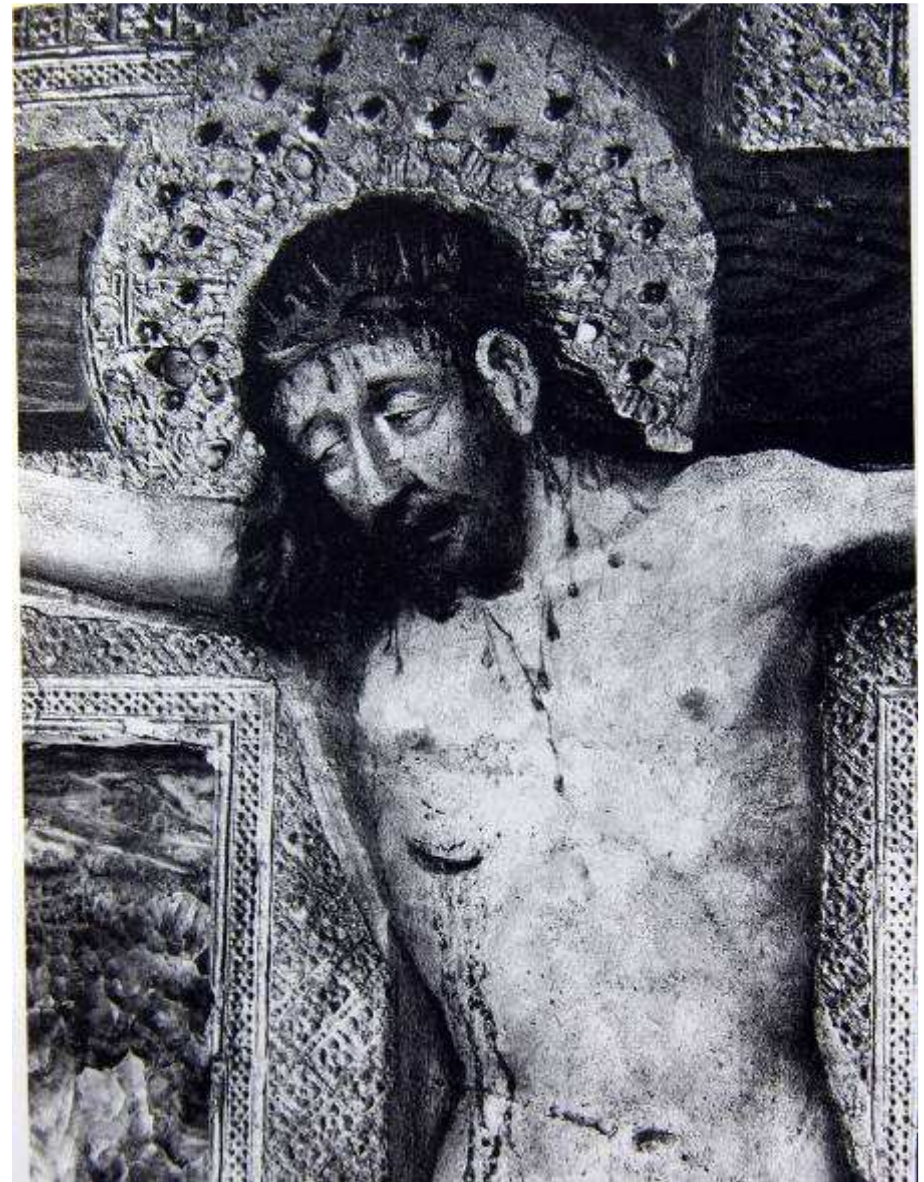
Mistr Bertram, Grabovský oltář, Hamburg, 1379-1383

Žák Mistra Bertrama, Apokalypsa, Kapitulní síň ve Westminsterském opatství, kol. 1400, Londýn

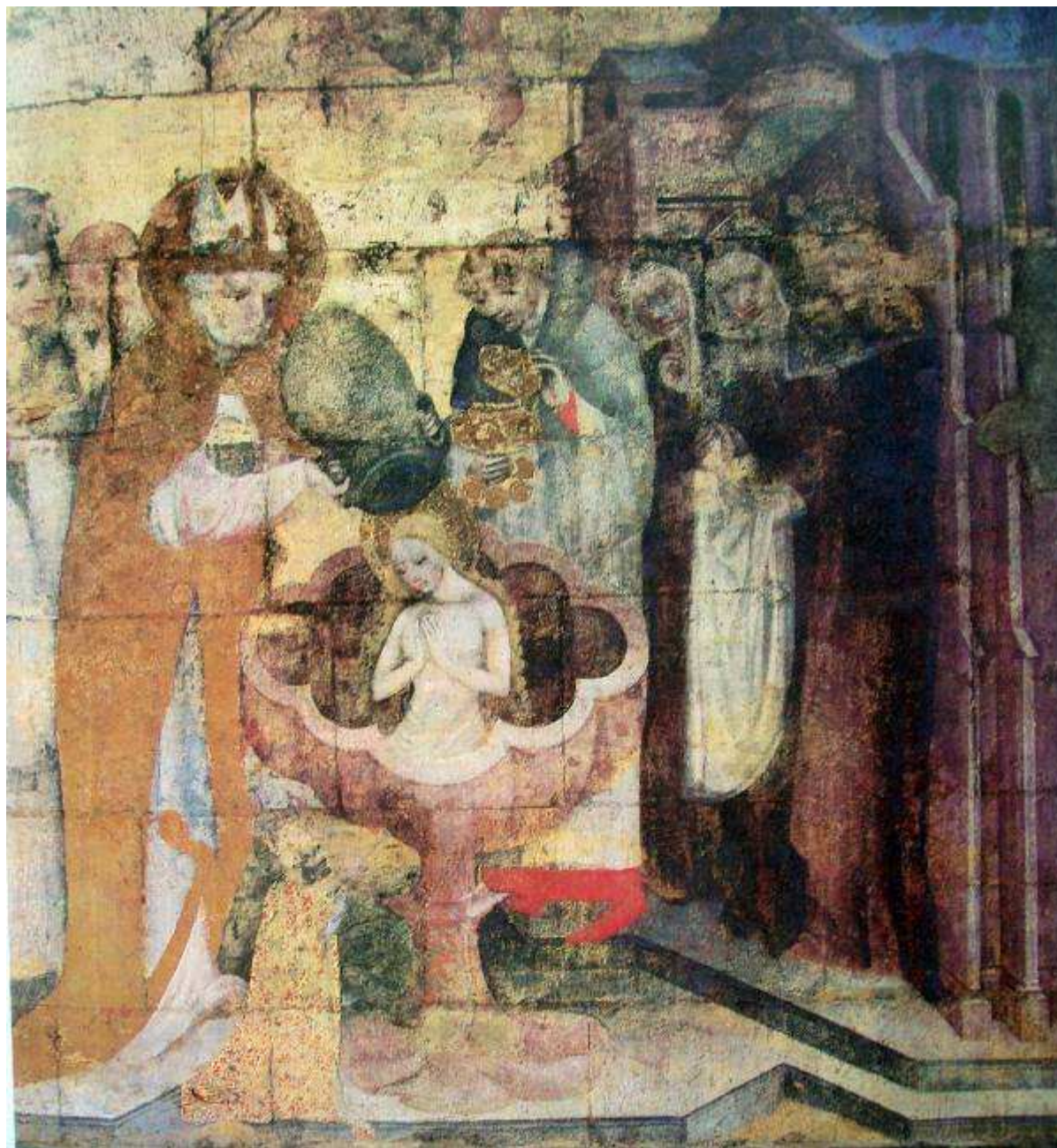

Chrám sv. Víta, Mozaika s námětem Posledního soudu, 1371-1372

Katedrála sv. Víta, kaple sv. Václava, Mistr Osvald (?), Karel IV. a detail s Ukřižovaným kol. 1372

Katedrála sv. Víta, Kaple Vlašimská, Křest sv. Otýlie, kol. 1367

Katedrála sv. Víta, kaple Saská, Klanění třech králů, kol. 1370

Madona Ara Coeli, kol. 1360

Madona Ara Coeli, kol. 1360,

Madona Ara Coeli, 1385-90

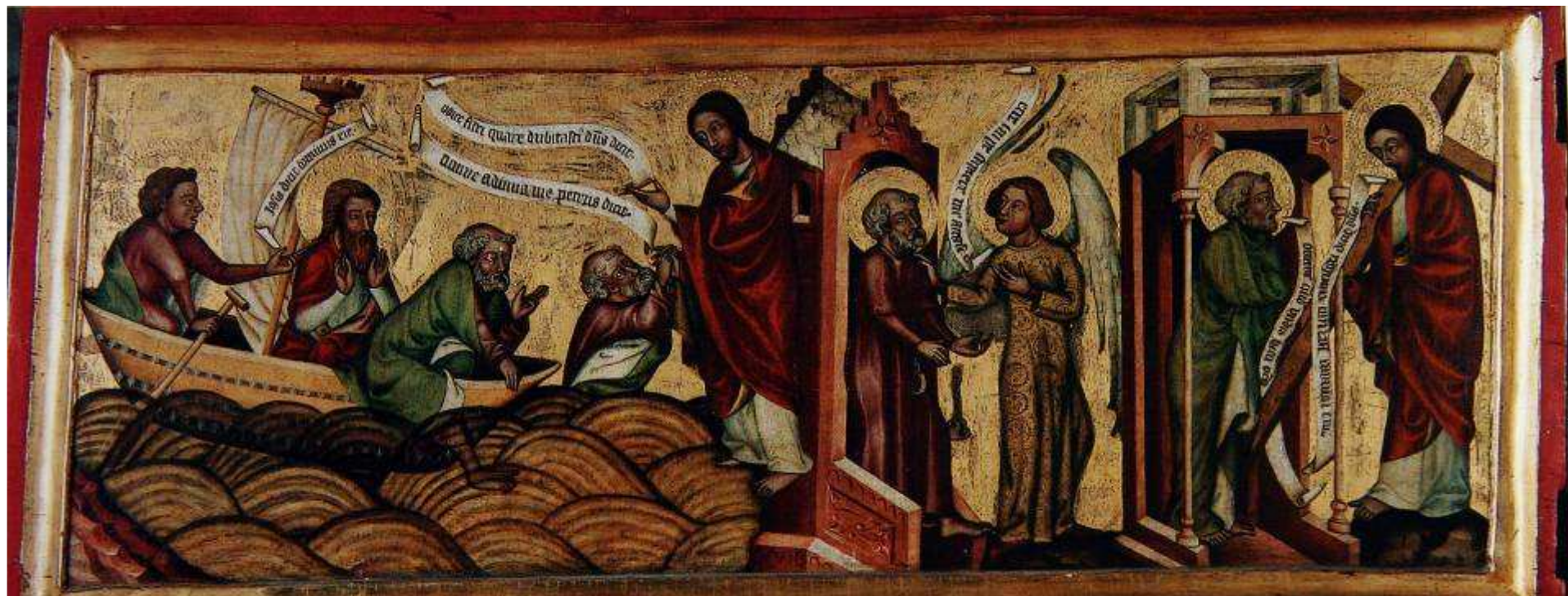
Madona Ara Coeli, Řím

Madona sv. Alexia, Řím

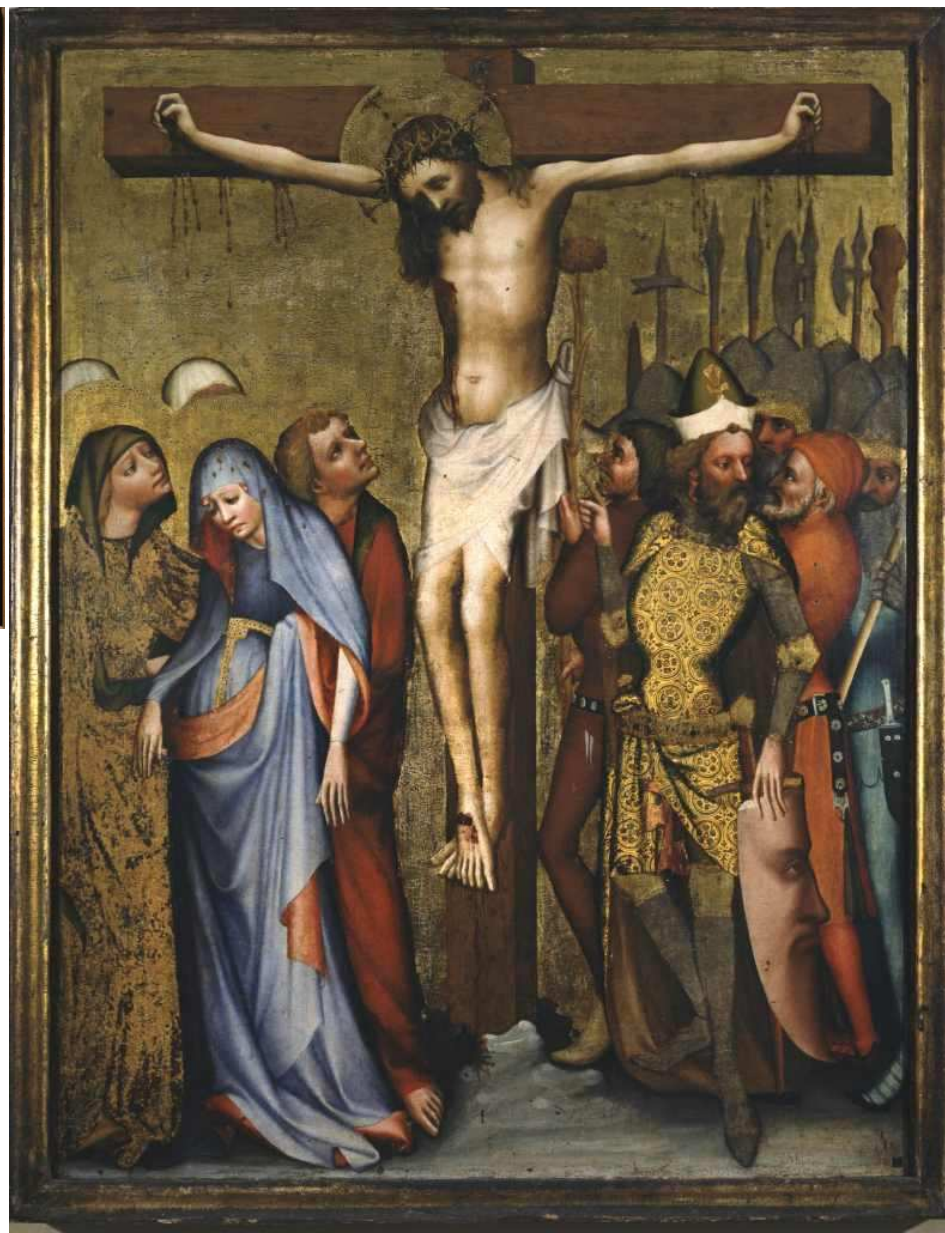
Oltář z hradu Tyrol, 1370-1372

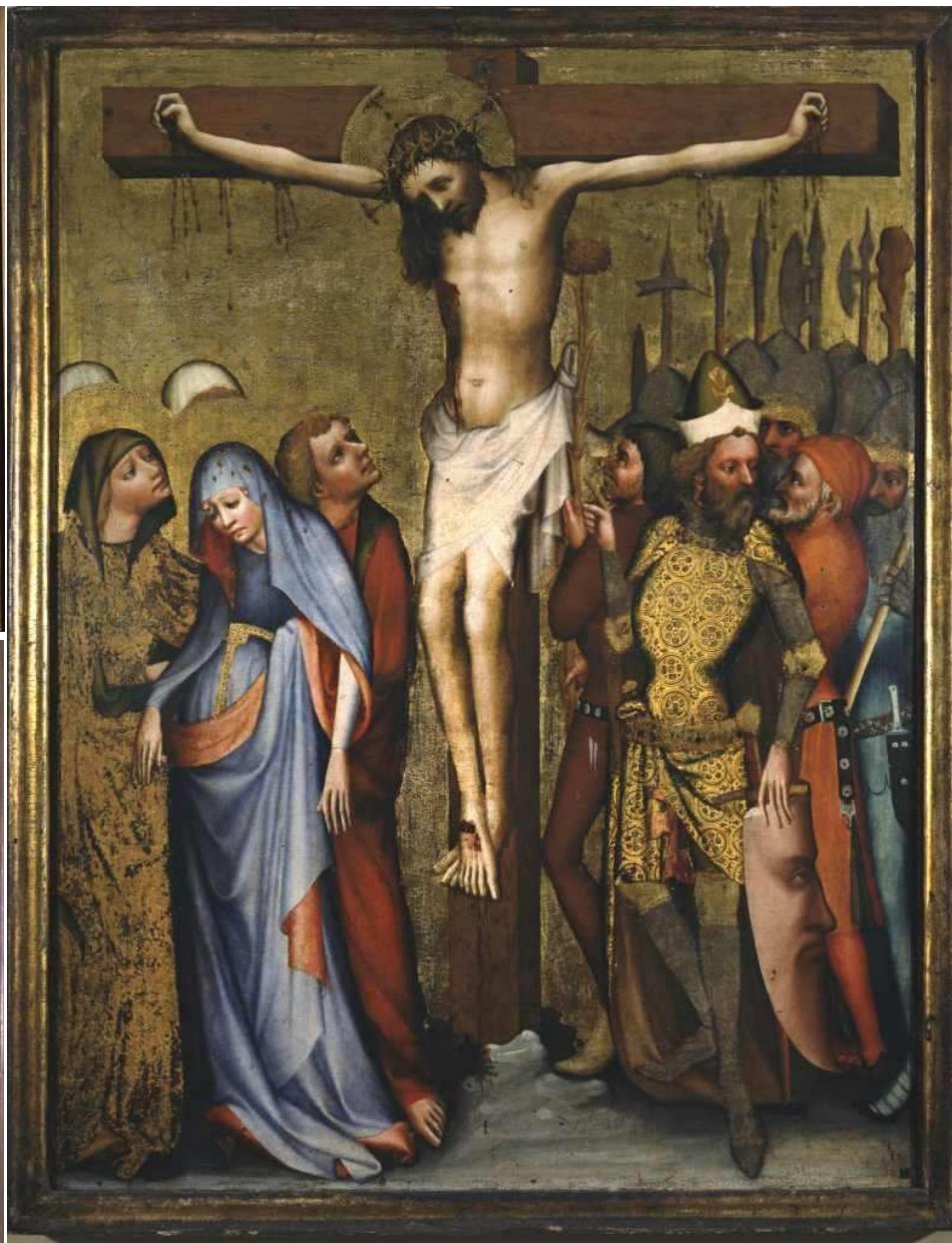
Brandenburgský oltář, Legenda sv. Petra, 1375

Mistr Třeboňského oltáře, Třeboňský oltář, kol. 1380

Mistr Třeboňského oltáře, Třeboňský oltář, kol. 1380, rekonstrukce dle

Mistr Třeboňského oltáře, Třeboňský oltář, kol. 1380, rekonstrukce dle

Apoštolové, křídlo oltáře z Rathenov, kol. 1390

Mistr Třeboňského oltáře, Sv. Filip, sv. Bartoloměj,
sv. Jakub ml., kol. 1380

Mistr Třeboňského oltáře, Deska Církvická, po 1380

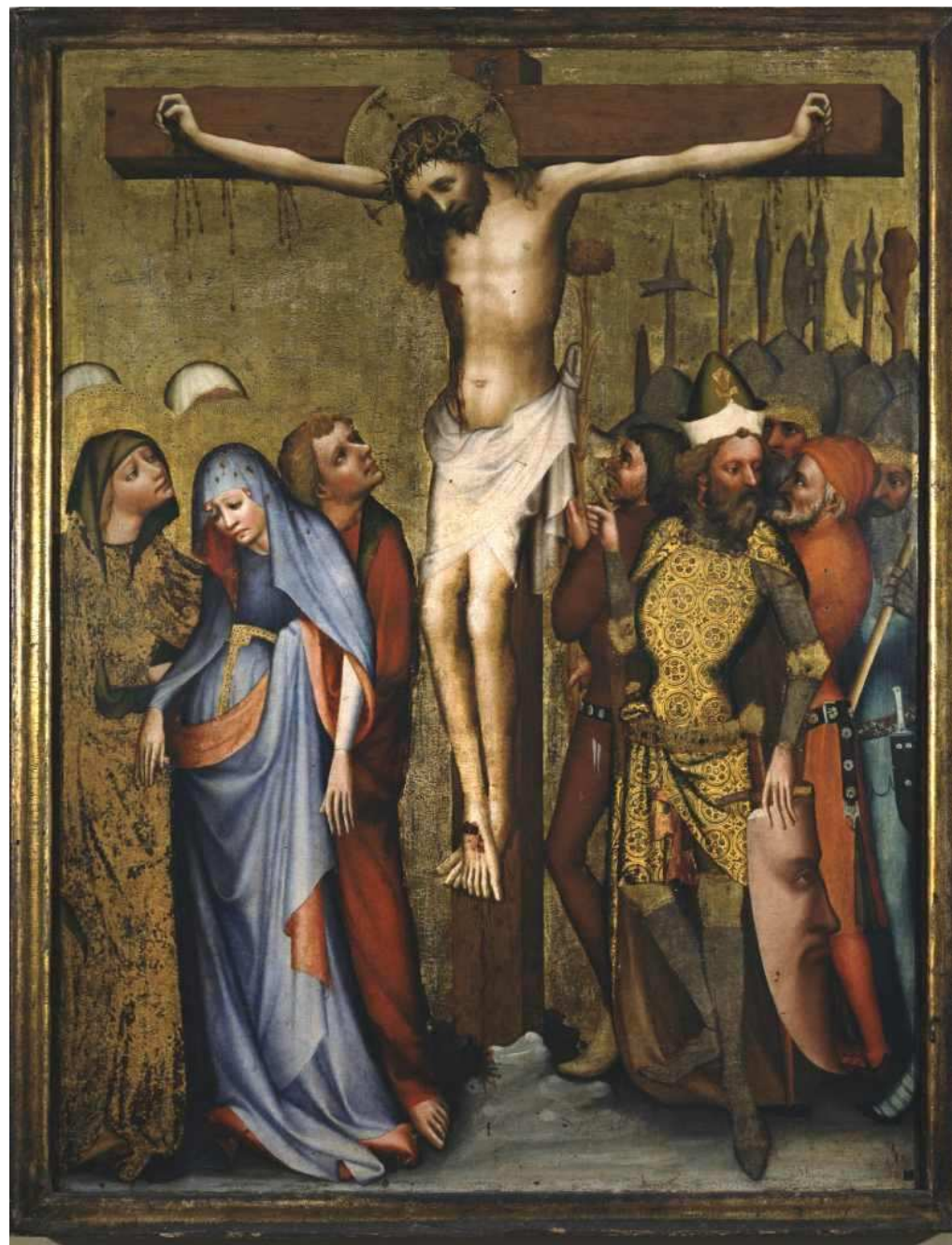
Mistr Třeboňského oltáře, Madona Roudnická, po 1380

Mistr Třeboňského oltáře, Adorace Krista z Hluboké, po 1380

Mistr Treboňského oltáře, Madona Aracoeli, po 1380

Mistr Třeboňského oltáře – dílna, Ukřižování ze Svaté Barbory, po 1380

Ukřižování z Vyššího Brodu, kol. 1390

Madona mezi sv. Bartolomějem a sv. Markétou, tzv. Protivínská deska, kol. 1390

Okruh Mistra třeboňského oltáře, Trůnící Madona mezi sv. Bartolomějem a Markétou, detail, kol. 1390 (před 1380)

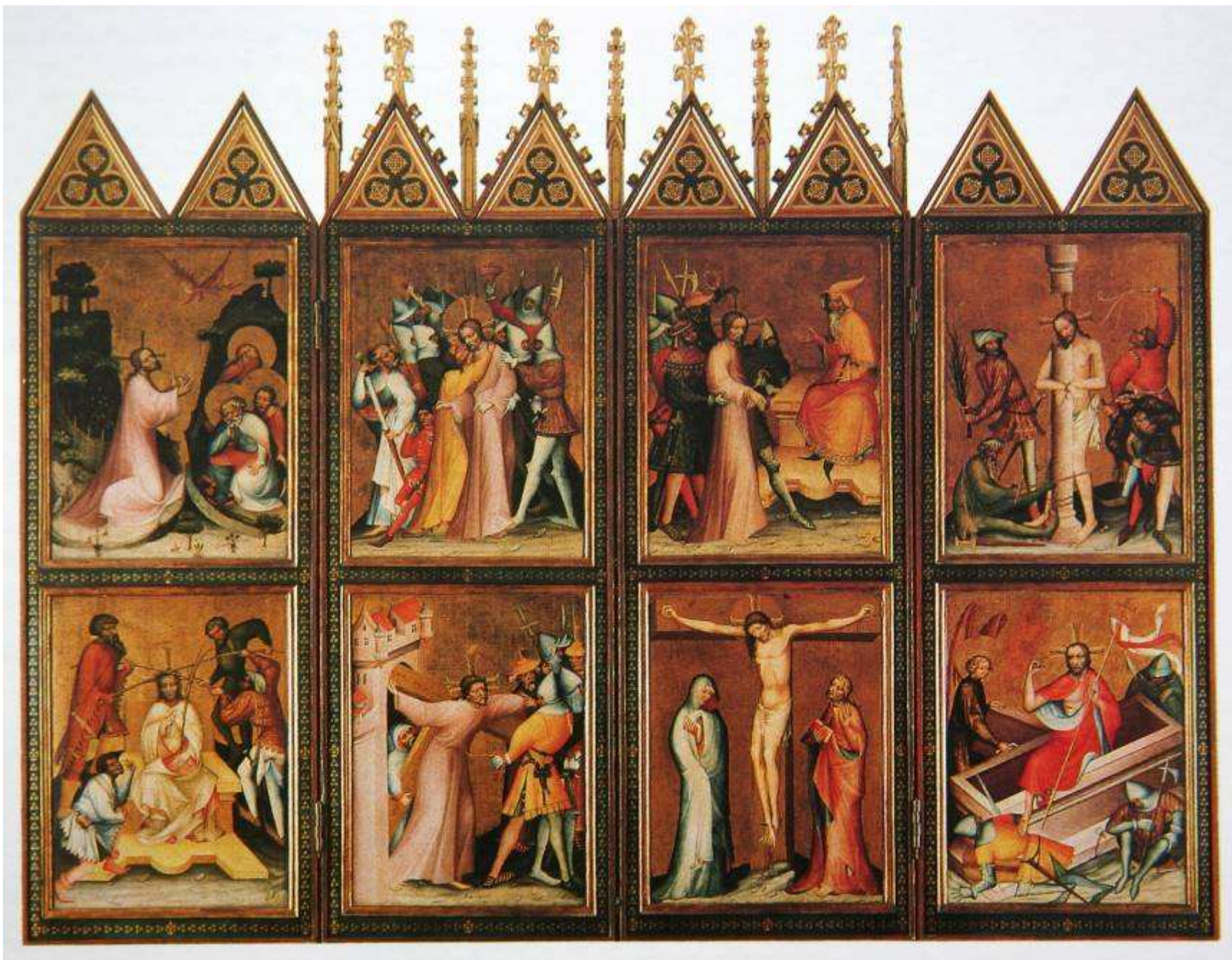
Ukřižování z Vyššího Brodu, kol. 1390 (před 1390)

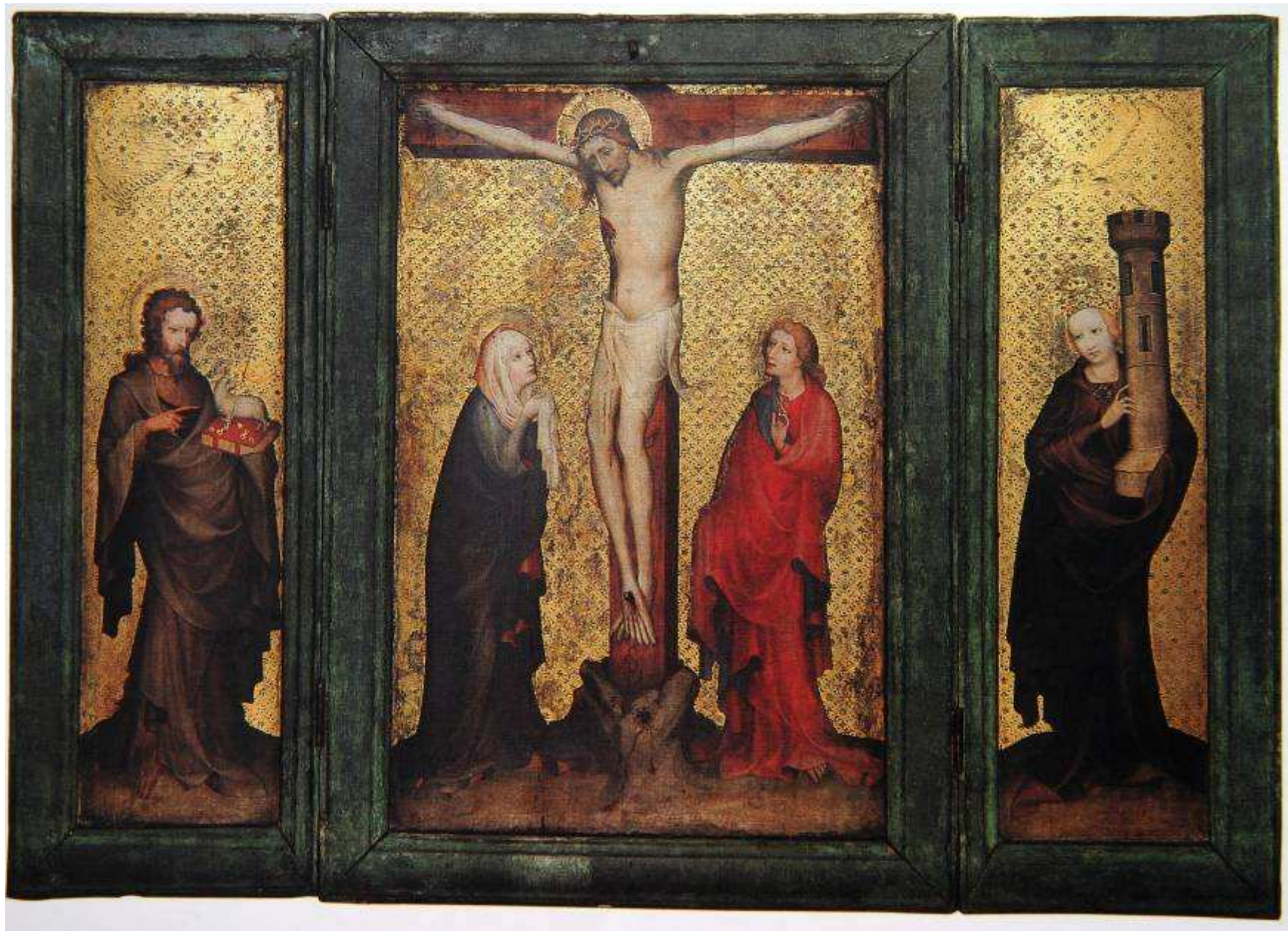
Okruh Mistra třeboňského oltáře, Trůnící Madona mezi sv. Bartolomějem a Markétou, detail, kol. 1390 (před 1380)

Ukřižování z Vyššího Brodu, detail, kol. 1390 (před 1380)

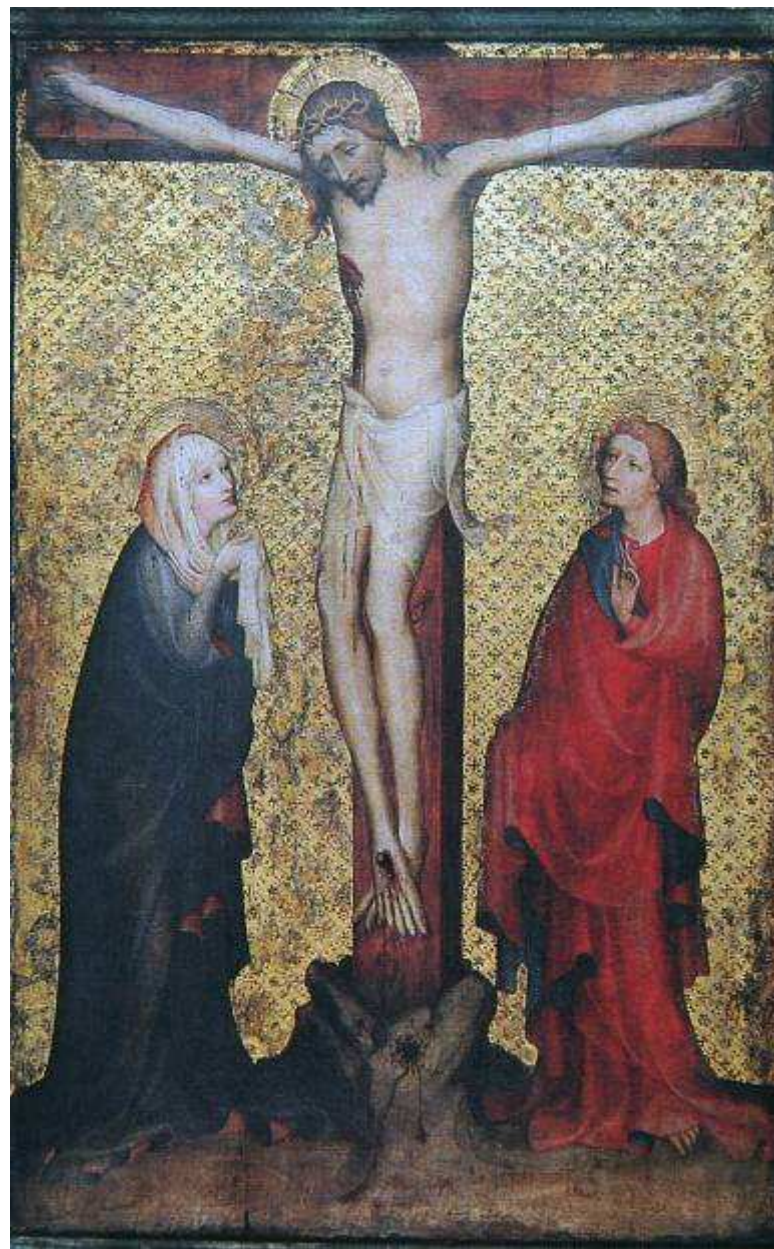
Oltář z Graudenz, kol. 1400

Oltář z Pählu, 1403

Ukřižování z Vyššího Brodu, po 1380

Ukřižování z oltáře z Pählu kol. 1403

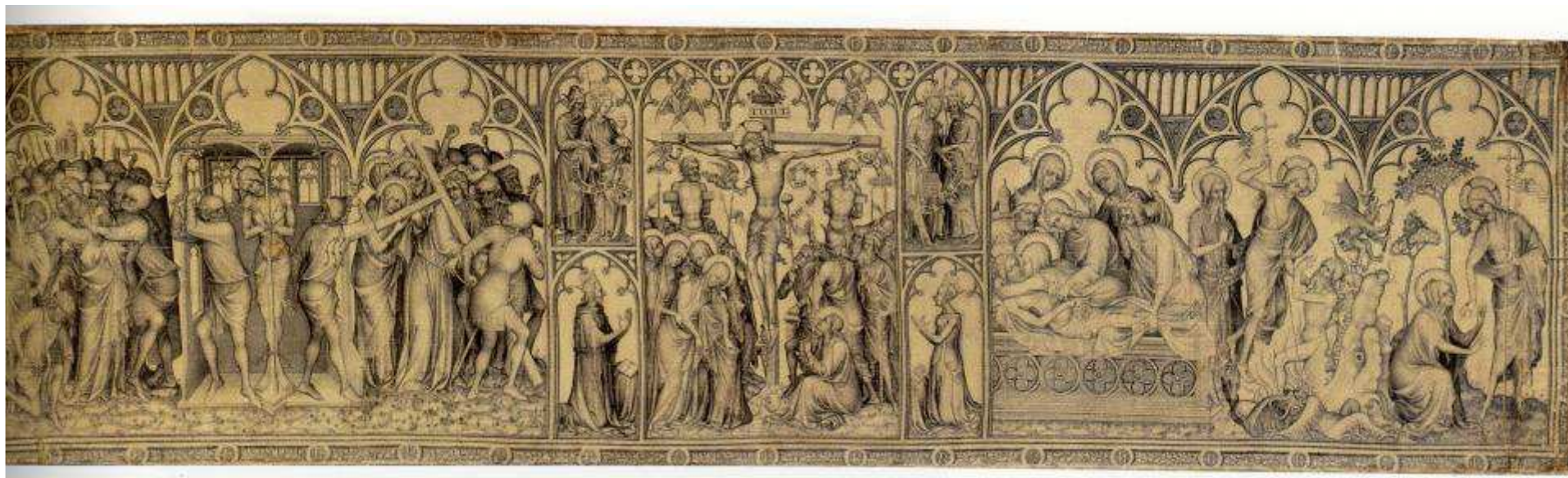
Mistr Treboňského oltáře, Zmrtvýchvstání
Krista, kol. 1380

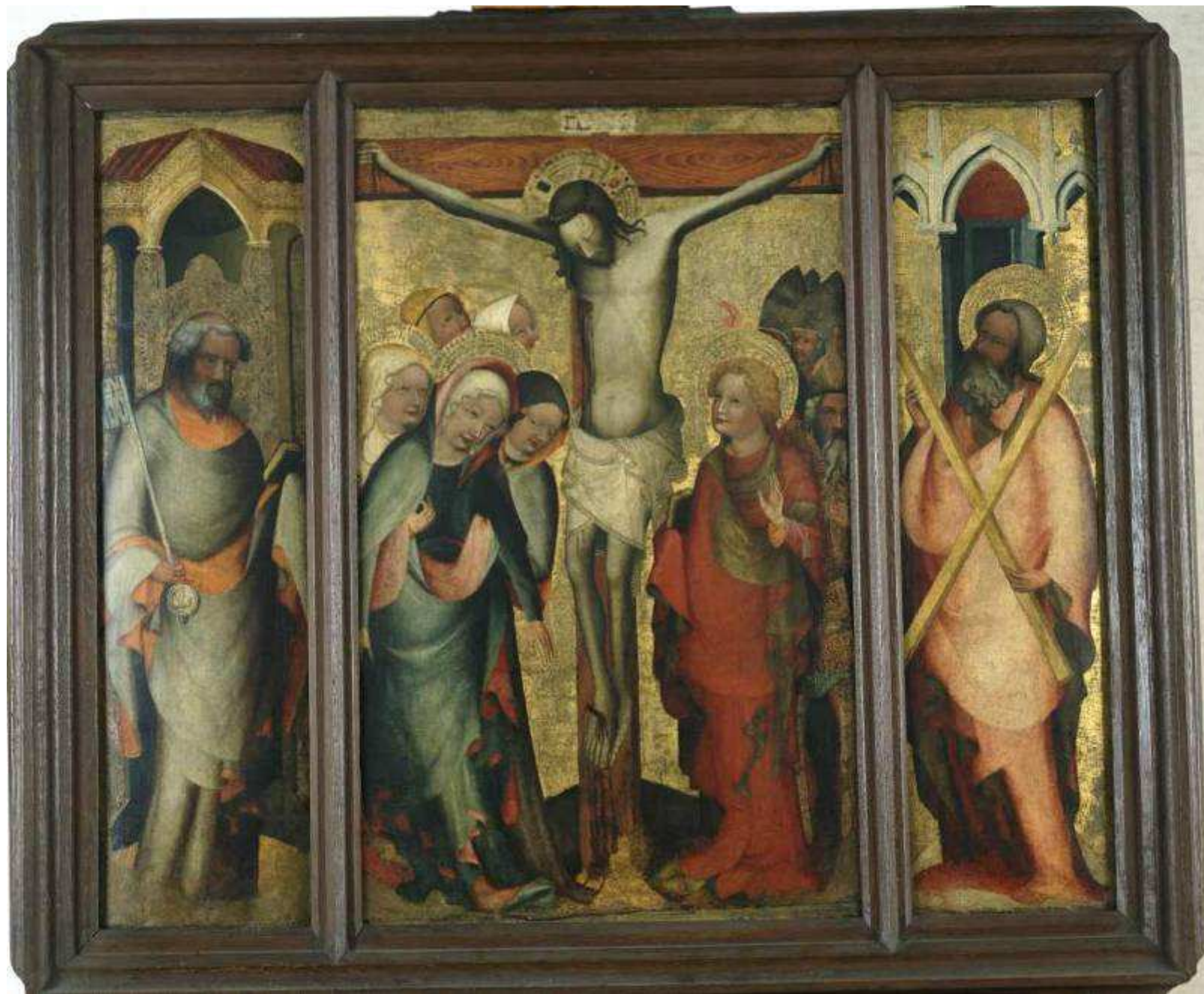
Anděl, St. Julien in Les Mans, 1377-78

Apokalypsa z Angers,
konec 14. stol.

Paramentum z Narbonne, kol. 1380

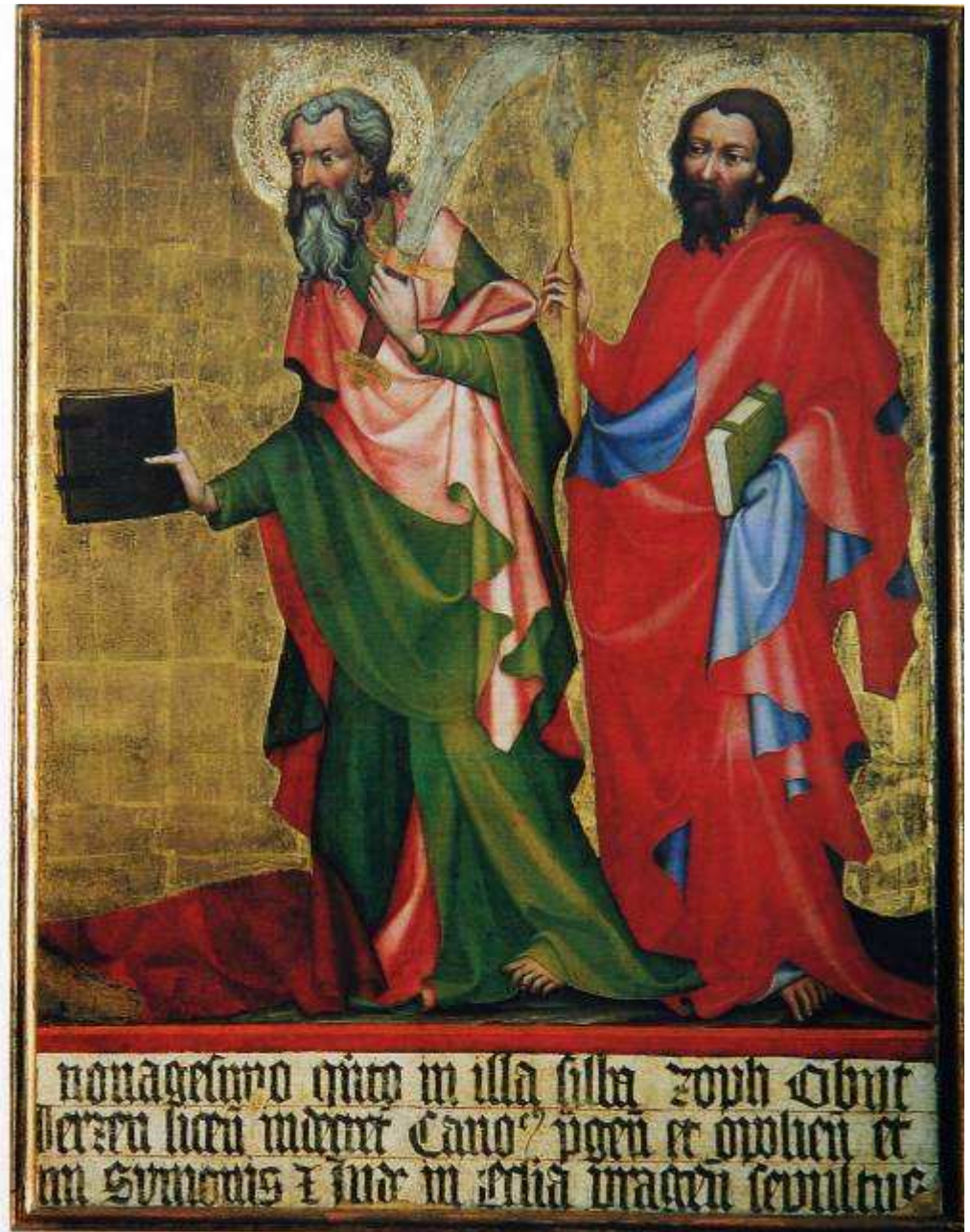

Cibulkův triptych, kol. 1390

Archa z Mühlhausen, 1385

Epitaf Jana z Jeřeně, 1395

Madona z Jindřichova Hradce, kol. 1400

Madona z privátní pařížské sbírky, kol. 1400

Madona Svatovitská, kol. 1400

Mistr třeboňského oltáře, madona Roudnická, po 1380

Ambrasský náčrtník , 1410-1412

Madona Březnická, 1396

Veraikon svatovítský, 1400 (1440?)

Madona Mrvova kol. 1390

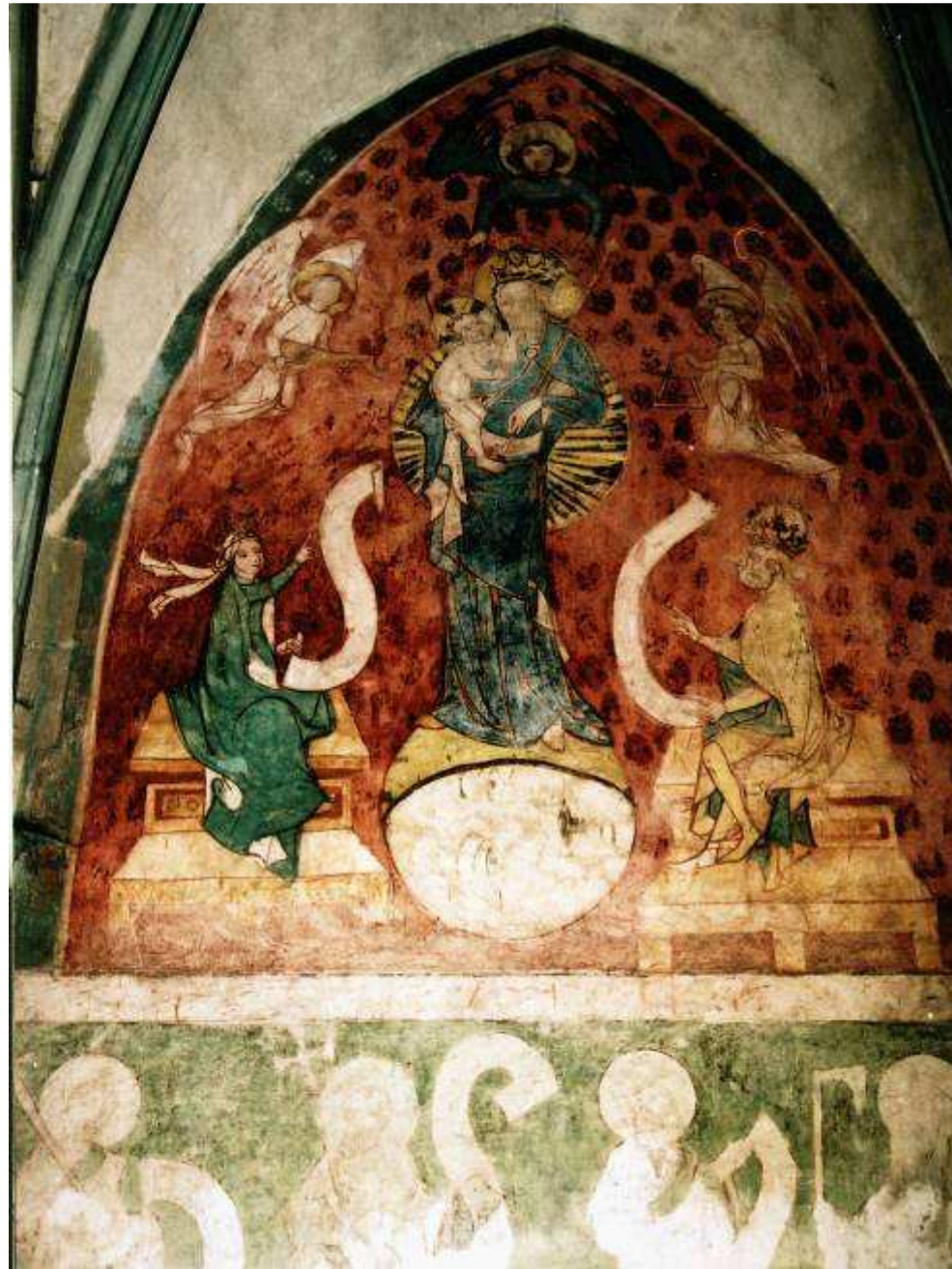

Deska z Dubečka, kol. 1390-1400

Smrt Panny Marie roudnické, 1410-1436

Tiburtinská Sibylla, kol. 1390, Libiš, kostel sv. Jakuba

Madona se svěřicemi a sv. Václavem, nástěnná malba v kostele sv. Apolináře v Praze, před 1390

Řehole sv. Augustina, nástěnná malba v bývalé knihovně kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem, před 1420